

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2009

aruandeaasta lõpp: 31.12.2009

ärinimi või sihtasutuse nimi: Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond

registrikood: 90001457

tänava/talu nimi, Riia 185 A
maja ja korteri number:

küla/alev/alevik/linn: Tartu linn

vald:

postisihnumber: 51014

maakond: Tartu maakond

telefon: 7428443

faks: 7428166

e-posti aadress: elf@elfond.ee

veebilehe aadress: www.elfond.ee

Sisukord

MAJANDUSAASTA ARUANNE	1
Sisukord	2
Tegevusaruanne	4
ELFi tegevusvaldkondade ja projektide põhine ülevaade	6
Meri	6
Mets	11
Märgalad	12
Loodushoiutööd	13
ELF-i talgud 2009. aastal	13
Liigi- ja koosluste kaitse	15
Keskkonnaõiguse projektid ja ELF	17
Säästev areng	17
Teeme ära	18
Maaelu	18
Loodusharidus	19
Üldtegevused	21
Avalikkussuhted 2009. aastal	22
Koostöö ja ühistegevus	23
Välja antud stipendiumid ja toetused	24
Raamatupidamise aastaaruanne	26
Tegevjuhtkonna deklaratsioon	26
Bilanss	27
Tulemiaruanne	28
Rahavoogude aruanne	29
Netovara muutuste aruanne	30
Raamatupidamise aastaaruande lisad	31
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	31
Lisa 2 Raha	36
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	36
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	36
Lisa 5 Pikaajalised finantsinvesteeringud	37
Lisa 6 Tütarettevõtjate aktsiad ja osad	37
Lisa 7 Kinnisvarainvesteeringud	38
Lisa 8 Materiaalne põhivara	38
Lisa 9 Immateriaalne põhivara	39
Lisa 10 Kasutusrent	39
Lisa 11 Laenukohustused	40
Lisa 12 Võlad ja ettemaksed	40
Lisa 13 Võlad töövõtjatele	40
Lisa 14 Eraldised	40
Lisa 15 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	41
Lisa 16 Annetused ja toetused	42
Lisa 17 Tulu ettevõtlusest	42
Lisa 18 Muud tulud	43
Lisa 19 Mitmesugused tegevuskulud	43

Lisa 20 Tööjõukulud	43
Lisa 21 Finantstulud ja -kulud	44
Lisa 22 Seotud osapooled	44
Lisa 23 Aruandeperioodi projektide kulud valdkondade kaupa	44

Tegevusaruanne

SA Eestimaa Looduse Fond (ELF) on mittetulunduslik valitsusväline keskkonnaorganisatsioon, mis loodi 1991. aastal. ELFi tegevuse eesmärk on Eesti looduse ja keskkonna kaitsmine.

ELFi missioon:

- 1) Eestile omaste koosluste ja maastike säilitamine
- 2) Ohustatud liikide ja nende elupaikade kaitsmine
- 3) Loodusvarade jätkusuutlike kasutuse edendamine
- 4) Loodust hoidva mõtlemise ja käitumise levitamine ühiskonnas
- 5) Lahenduste otsimine tulevastele põlvetele puhta elukeskkonna säilitamiseks.

Oma eesmärgi saavutamiseks ELF:

- 1) kogub ja jaotab sihipäraselt loodus- ja keskkonnakaitseks raha ja muid vahendeid,
- 2) organiseerib majanduslikku ja moraalset toetust loodus- ja keskkonnakaitsealastele projektidele, mis näevad ette probleemi uurimist, praktiliste kaitseabinõude rakendamist ja avalikkuse informeerimist,
- 3) algatab ja viib vajaduse korral läbi loodus- ja keskkonnakaitsealaseid projekte, annab välja stipendiume.

2005. aasta detsembrist on ELFi tegevuste põhirõhk suunatud looduskaitsele tegevustele - metsa, mere, märgalade ja liigikaitsega seonduvale. Tegevuskavade ümbervaatamine toimus ELFi töötajaskonna ja nõukogu poolt.

2009. aastal oli ELFi 250 eraisikut toetajat, sh konkreetsete projektide või tegevuste toetajad (näiteks lendorava kampaaniat toetas 45 eraisikut, lisaks Tartu Forseliuse Gümnaasiumi õpilaste kogutud annetused). Erinevates tegevustes osales vabatahtlikena ligikaudu poolteist tuhat inimest, kes kõik aitasid kaasa ELFi eesmärkide täitmisele. Vabatahtlikku tööd tehti vähemalt 5100 tundi.

Kokku oli ELFi 2009. aastal lõpuks töös 47 erinevat projekti. Nendest 17 olid passiivsed – möödunud aasta jooksul puudusid konkreetsete tegevused antud projektide osas ja projektijätkajate arvestust peeti raamatupidamisel. Valdakonniti jaotusid aktiivsed projektid järgmiselt: mets 4, meri 9, märgalad 3, teised looduskaitsealased tegevused 7, loodusharidus 1 ja säästev areng 2 ning muu 5. Viimaste hulgas sisaldasid 2 projekti endas üldisi tegevusi, mis seotud organisatsiooni tegevustoetusega riigieelarvest ja Norra finantsmehhanismist.

Töölepingu alusel töötas ELFi keskmiselt 16 inimest (7 täisajaga töökohta), lisatoid telliti töövõtulepingu alusel 87 inimeselt ja 24 juriidiliselt isikult. Töötajate palgakulu koos maksudega oli 2009. aastal 3,48 miljonit krooni.

Tegevjuhtkonna (juhatuse liikmed, sh raamatupidaja, avalike suhete juht) töötasid koos sotsiaalmaksuga olid 2009. aastal 1 187 000 krooni. ELFi nõukogu töötas vabatahtlikkuse alusel. Tasusid ja soodustusi kõrgema juhtorgani liikmetele ei makstud. ELF ei väljastanud garantiisid.

Kuna SA Eestimaa Looduse Fond koos Eesti Rohelise Liikumisega loobusid 18. jaanuaril 2005.a. saadud Tallinna Ringkonnakohtu otsuse edasikaebamisest, tühistamaks keskkonnaministri 15.01.2004 otsust Saaremaa sadama keskkonnamõjude hindamise aruande heakskiitmise kohta, kuulub kohtuotsuste järgi SA Eestimaa Looduse Fondilt koos Eesti Rohelise Liikumisega väljamõistmisele 35 000 krooni Keskkonnaministeeriumi kasuks. Seni pole Keskkonnaministeerium nõuet nimetatud summa väljamaksmiseks esitanud.

Sisemiste vahendite arvelt on ELF viimastel aastatel finantseerinud Rohelise Värava projekti kulutusi, aastal 2002 summas 208 244, 2003 summas 299 709, 2004 summas 351 581 krooni. 2005 ja 2006 aastal ettekulutusi ei tehtud. Alates 2007. aastast on Rohelise Värava vastutav väljaandja Säästva Arengu Planeerimise ja Tehnoloogiate Sihtasutus, kellega ELF on sõlminud kaubamärgi „Roheline Värav” kasutuslepingu.

2007-2009 aastal laekus kaubamärgi rendile andmisest 191 176,52 krooni. Nõuetena on üleval

228 060,00 krooni, mille maksmise osas pole Säästva Arengu Planeerimise ja Tehnoloogiate Sihtasutuselt saadud konkreetseid ettepanekuid võla likvideerimiseks. Samas pole kaubamärgi kasutuslepingu peatamine hetkel päevakorras, võimaldamaks toimival „Rohelise Värava” toimetajaskonnal edastada lugejaskonnale jätkuvalt keskkonna-alast teavet.

Kokku on ELFi 2008. a. lõpu seisuga tehtud ettekulutusi Rohelise Väravale 548 524,69 krooni ulatuses. Kaubamärgi rendile andmisest saadud tuludest oli planeeritud katta ELFi poolt tehtud ettekulutused aastaks 2011.

2009. aasta käive oli 9,02 miljonit krooni, millest 3,77 miljonit krooni saadi välismaistest allikatest. Eesti riiklike fondide ja riigieelarve raha moodustab ELFi eelarvest 2009. aastal ~ 39 %.

Seonduvalt Eesti riigieelarveliste vahendite vähenemise, sh pea poole SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse (KIK) poolt 2009. aastaks planeeritud keskkonnaprogrammi vahendite suunamisega riigieelarvesse, prognoositi 2008. aasta teises pooles rahastuse vähenemist Eesti allikatest. Antud olukord suures osas ka realiseerus, kuid eelnimetatu valguses oli ELF kaasatud mitmete tegevustega Euroopa Liidu (EL) ja Avatud Eesti Fondi Vabauhenduste Fondi poolt eraldatavate toetuste hankimisele, mis said ka pea 100 % positiivse tagasiside. Siiski on problemaatiline EL rahastuse kasutamisel omafinantseeringu vahendite leidmine, mille osas enamus KIKi esitatud taotlustest negatiivse otsuse said. Eesmärgiga leida siiski vähemalt osaline rahaline toetus KIKist, alustati läbirääkimisi Keskkonnaministeeriumi erinevate osakondadega, kes KIKi projekte hindavad ja teevad ettepanekud rahastuseks. Samuti taotletakse rahastust välisfondidest, mis põhinevad erarahal.

2010. aastal plaanime rahastuse osas esitada tegevuste läbiviimiseks taotlusi nii Eesti kui ka ELi fondidele. Eratoetuste määras suuremaid muutusi ette ei nähta, kuna senini on erasektoriga koostööks olnud ELFi enda ressursid piiratud ja seeläbi ka nende osakaal suhteliselt väikene.

Samas on majanduse olukord loonud olukorra, kus riigisektori tähelepanu keskkonnakaitse rahastamise ja tegevuste algatamise osas on pigem vähenenud ning seetõttu on oluline ka kolmanda sektori tegevus antud valdkonnas.

Finantssuhtarvud:

<u>Likviidsussuhtarvud:</u>	2009	2008
Maksevõime üldine tase = käibevara/ lühiajalised kohustused	0,95	0,89
Kohustuste ja varade suhe	0,76	0,89
Rahaliste vahendite tase= raha/lühiajalised kohustused	0,30	0,16

Teadus- ja arendustegevuse osakaal 2009. aastal 0,33 %.

Tabel: Eestimaa Looduse Fondi tegevuse ülevaade 2003- 2009 aastal

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Eraisikust toetajaid	203	274	245	1517	430	288	250
Tegevustes osalenud vabatahtlike (talgulisi pole arvestatud 2003-2005)	30	15	10	566	~500	~50 000	1 425
Vabatahtlike töötunde	671	1243	-	4900	~5000	~56 000	~5 100
Projekte (raamatupidamislik arvestus)	51	60	62	74	58	51	64
Looduskaitstes	25	20	25**	11**	13**	9**	7**
Loodushariduses	13	13	13**	9**	13**	7**	1**
Säästva arengu valdkonnas	13	27	14**	12**	5**	2**	2**
Mets	*	*	*	2**	1**	3**	4**
Märgalad	*	*	*	3**	4**	0**	3**
Meri	*	*	*	2**	4**	5**	9**
Muud (sh keskkonnaõigus)	*	*	*	12**	14**	6**	5**
Töölepinguga töötajaid	23	24	30	20	18	16	16
Täisajaga töökohti	25,5	20,5	15,5	12	9	7	7
Lisatöodes hõivatud inimesi	34	37	76	117	40	29	?
Tööjõu palgakulu koos maksudega (tuh. krooni)	1 926	2 958.	2 100	2 535	2 784	2 954	3 483
s.h Tegevjuhtkonna töötasud (tuh. krooni)	167	271	165	263	514	759	0
s.h Nõukogu, juhatuse tasud ja soodustused	0	0	0	0	0	67***	1 187
Projektide otsesed kulud (tuh. krooni)	5 895	2 889	2 319	2 336	2 909	7 086	7 819
Ettevõtluskulud (tuh. krooni)	*	*	*	84	54	163	44
Tegevuskulud (sh. rent ja kommunaal)	*	*	*	608	631	689	665
Muud kulud (finantskulud, maamaks, põhivara kulum)	*	*	*	74	113	113	121

Käive (tuh. krooni)	7 853	4 895	4 735	7 153	6 681	11 050	9 021
Laekumisi välismaistest allikatest (tuh. krooni)	4 378	2 077	1 411	4 882	4 044	2 932	3 769
s.h. Euroopa Liidu fondid	*	*	*	2 271	3 069	901	1 745
s.h. WWF	*	*	*	755	792	1 392	1 273
Eesti riigieelarvelised ja riiklike fondide vahendid (tuh. krooni)	1390	625	243	768	912	6 409	3 579
Laekumisi annetustest (tuh. krooni):	*	*	*	845	376	341	443
s.h. Erasikust toetajad	*	*	*	624	248	203	431
s.h. Äriorganisatsioonide toetus	*	*	*	221	128	138	12
Projektide tulu teenustelt (tuh. krooni)	*	*	*	695	647	1 096	746
Tulu ettevõtlusest (tuh. krooni)	*	*	*	269	213	288	219
Makstud riigimakse (tuh. krooni)	1 559	1 157	1 096	1 217	1 314	1 270	1 424

* - arvestust peetakse koondtabelis alates 2006. a.

** - aktiivsed projektid.

*** - alates 2008. a dets sõlmiti juhatuse liikmetega lepingud ja kaotati senised töölepingud tegevjuhi, avalike suhete juhi ja raamatupidajaga

ELFi tegevusvaldkondade ja projektide põhine ülevaade

Fookusteemad – meri, mets ja märgalad.

Meri

ELFi mereprogramm

Koostöös Maailma Looduse Fondi (WWF) Soome, Rootsi, Poola, Saksamaa ja Taani harukontoritega ning teiste Läänemere äärsete partneritega - Leedu Looduse Fond, Läti organisatsioon „*Pasaules Dabas fonds*” ja Balti Looduse Fond Venemaal osaleb ELF programmis "Läänemere tegevusprogramm". 2005. aasta alguses loodi WWF-Rootsi toel ELFis töökoht mereprojekti koordinaatorile, kelle töö põhiülesanneteks on meretemaatikaga seonduvate probleemide määratlemine Eestis ja võimalike lahenduste otsimine. 2007. aastal loodi eutrofeerumiseksperdi töökoht ja pöörati enim tähelepanu põllumajandusest lähtuvale reostuskoormusele. Samal ajal koostati projektitaotlused ka merealade inventeerimise kohta, mis on saanud rahastuse. Tegevuste koordineerimine toimub ELFi merekomisjoni töö raames, millest võtavad osa naftaprojekti juht Agni Kaldma, merealade inventeerimise projektijuht Ele Vahtmäe, eutrofeerumiseksperdi Kristjan Piirimäe, juhatuse liikmed Jüri-Ott Salm ja Ivar Tamm. ELFi peamisteks tegevusteks programmis on merekaitsealade loomine, merealade ruumilise planeerimise põhimõtete tutvustamine eesmärgiga viia analoogsed tegevused läbi ka Eesti territooriumil, teavitustöö eutrofeerumise põhjustest (sh laevandusest ja põllumajandusest pärinev reostus, linnade reoveed) ja lahenduste otsimine ning tegevused, mis on seotud meretranspordi märgatavast kasvust tingitud ohtudega, sh. õlitõrje-alase valmisoleku suurendamine Soome lahe ääres, teavitustegevus ja kontaktid laevafirmadega laevadelt heitvete merre laskmise lõpetamiseks.

Integreeritud merekeskkonna kaitse ja kasutus – ISUM (*Integrated Sea Use Management*)

Läänemere probleemide hulka kuuluvad käesoleval ajal kalavarude vähenemine, süvenev eutrofeerumine, ohustatud liigid ja elupaigad, võõrliigid, õlireostus jne. Lisaks olemasolevatele probleemidele, on tänapäeval merega seotud aina rohkem erinevaid inimtegevusi, üha enam satuvad erinevad huvid omavahel vastuollu ja tihti peale jääb meri kõigi huvirühmade jaoks kitsaks. Viimastel aastatel on kasvanud erinevate arendajate huvi mere ja eelkõige merepõhja vastu (gaasitorud, tuulepargid, kaevandused jms.), samuti suureneb laevanduse, kalanduse, infrastruktuuri, turismi, keskkonnakaitse ja paljude teiste merega seotud valdkondade tähtsus. Inimesed hakkavad üha enam teadustama, et surve merele suureneb pidevalt, aastast aastasse kasvab konkurents mere piiratud ressurssidele. Kõik meie, kes me Läänemere ümber elame, sooviksime, et see meri oleks puhas ja „hea tervisega” ning selle saavutamiseks on tehtud ka lugematul arvul poliitilisi otsuseid. Sellegi poolest on Läänemeri üks enim saastatud meresid maailmas. Me oleme jõudnud punkti, kus mere ökosüsteem on inimkonna tegevuse tõttu sattunud ohtu. See on toonud kaasa vajaduse hakata oma merealad ning merekasutust paremini planeerima.

Merekaitse ja -kasutuse parema planeerimise nimel tahab Eestimaa Looduse Fond koos Maailma Looduse Fondiga kaasa aidata integreeritud merekaitse ja -kasutuse kontseptsiooni (ISUM) rakendamisele Läänemeres. Laevanduse, energia, infrastruktuuri, kalanduse, puhkemajanduse ja keskkonnakaitse vajadused eeldavad nende valdkondade ees seisnevate väljakutsete käsitlemist kooskõlalisel, tagamaks võimalusi merenduse tasakaalustatud arenguks. Selle lahutamatu vastastikuse sõltuvuse tõttu on terviklik lähenemisviis parim moodus merendusküsimustega tegelemiseks. ISUM on suunatud jätkusuutliku arengu tagamisele, mitte ainult läbi looduskaitse ja keskkonnakaitse, vaid

pidades silmas ka majanduslikke ja sotsiaalseid eesmärke.

2008.a. algatas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium Eesti riikliku merenduspoliitika väljatöötamise protsessi, mis võib olla oluline sisend riikliku merenduspoliitika, sh integreeritud merekeskkonna kaitse ja kasutuse planeerimise põhimõtete väljatöötamisel ning rakendamisel. Antud protsessi toetab Euroopa Komisjoni vastavasisuline teatis "Mereala ruumilise planeerimise suunised: ühiste põhimõtete saavutamine Euroopa Liidus".

ELF on võtnud enda rolliks suuresti WWFI poolt koondatava teabe vahendamise Eestisse ja on suuresti ka ise õppija rollis, kuna valdkond on uus ja väga lai. Seda enam aga tunneme muret merealade kasutuse ja kaitse planeerimise alakäsitluse ning konkreetsete tegevuste vähesusele Eestis, mis võib luua konfliktsid olukordi nt. avamere tuuleparkide ja looduskaitsealade väärtuslike alade hoidmise kavandamisel. Siinkohal on otsitud rahastust ja partnereid ühe suurema mereala planeerimise läbiviimiseks, kuid konkreetsete projektitaotlusteni pole veel jõutud. Planeeringute eelselt on oluline teabe tekkimine merealade kohta ja 2009. aastal olid käimas tööd kahel meremadalikul – Gretagrundil ja Krassgrundil, lisaks osaletakse kümne mereala loodusväärtuste hindamisel Balti Keskkonna Foorumi projektis ESTMAR. 2010. aastaks planeeriti tegevusi alustada Kõpu poolsaare ümbruse merealade inventeerimisega, kuid projekt sai KIKist negatiivse hinnangu vaatamata Keskkonnaameti kooskõlastusele.

Merealade inventeerimine

Projekt „Gretagrundi madala piirkonna põhjaelustiku ja elupaikade inventuur”

Gretagrundi madal on meremadalik, mis asetseb Ruhnu saarest kagus ning see madalik on teadlaste poolt välja pakutud kui potentsiaalne mereline kaitseala. 2009. aastani oli selle merepiirkonna kohta olemasolev informatsioon ebapiisav adekvaatse hinnangu andmiseks mereala loodusväärtuste või nende seisundi osas. Vastavate hinnangute andmiseks vajalik alginformatsioon koguti 2008. a. Gretagrundi madala inventeerimise projekti raames teostatud välitööde jooksul. Inventuuride käigus viidi Gretagrundi madalal läbi linnustiku uuringud, kalastiku uuringud ning merepõhja elustiku ja elupaigatüüpide uuringud.

2009. aasta alguses saigi koostatud ja Keskkonnaministeeriumile esitatud ettepanek Gretagrundi mereala kaitse alla võtmiseks ning sealtilt suve alguses vastus, et antud ettepanek on antud edasiseks menetlemiseks Keskkonnaametile ja piirid Info- ja Tehnokeskusele kaitseala kaardikihile kandmiseks. 2010.a. jaanuaris oli Keskkonnaametis menetluses määruse "Hoiualade kaitse alla võtmine Saare maakonnas" muudatus ning määruse eelnõu oli kavas saata Keskkonnaministeeriumile kooskõlastamiseks.

Projektijuht on Ele Vahtmäe ja tegevusi toetab Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK).

Projekt „Krassgrundi mereala inventeerimine“

2008.a. sai Keskkonna Investeeringute Keskuselt positiivse rahastusotsuse ka teine Eestimaa Looduse Fondi poolt algatatud mereala inventeerimise projekt, mis käivitati 2009. a. Nii kalastiku, kui ka põhjaelustiku ja -elupaikade inventuuri viis läbi TÜ Eesti Mereinstituut. Linnustiku uuringuid teostas Eesti Maaülikool ning hüljeste uuringud viidi läbi Ivar Jüssi poolt.

Põhjaelustiku ja -elupaikade kohta koguti informatsiooni 2009. a mais ning uuringud hõlmasid 4,77 km² ala sügavusvahemikus 0-37m. Uuringute tulemusena selgus, et Krassgrundi madalal on domineeriv kõva substraat, levides suurel alal uuringuala keskosas. Antud elupaigatüüp – karid, kuulub EL Loodusdirektiivi lisasse I Euroopa Liidu poolt oluliseks peetud elupaigatüüpide hulka, mille kaitsmine eeldab spetsiaalsete loodushoiualade rajamist.

Hülgeuuringud teostas hülgeekspert Ivar Jüssi külastades Krassgrundi laidu 2009.a. kolmel korral ning teostades piirkonnas viiel korral lennuloendust. Uuringud hõlmasid loendusi sigimisperioodil (märts), karvavahetuse ajal (mai lõpp), suvel ja sügisel. Tulemused näitavad, et hülgeuuringuperioodil Krassgrundi poegimiseks ei kasutanud ja tõenäoliselt ka teistel sarnastel ja külmematel talvedel ei kasuta. Ka ei ole Krassgrund oluline hüljeste puhkeala. Arvestades praeguse väga madala asustusintensiivsusega, ei ole Krassgrund kui hüljestele oluline puhkepaik kogu populatsiooni seisukohalt eriti oluline.

Krassgrundi mereala linnustiku iseloomustamiseks kasutati eelnevatel aastatel antud piirkonnas läbiviidud linnustiku lennuloendusandmeid ning lisaks viidi läbi üks teleskoopvaatlus Krassgrundi laiult ning ühel korral pildistati saart haudelinnustiku loenduse eesmärgil ka lennukilt. Krassgrundi ja lähimadalate mittepesisusaegse linnustiku esialgsed uuringud ei anna alust akvaatoriumi lülitamist eraldi merekaitsealade võrgustikku. Krassgrundi meremadalad on siiski olulised Läänemere kontekstis järgmistele liikidele – hahk, kormoran, sõtkas ja piirkondlikult aulile, punapea- ja tuttvardile.

Kalastiku uuringud teostati TÜ Eesti Mereinstituudi poolt 2009.a. aprillis, juunis ja oktoobris. Kogutud materjal lubab väita, et kalade arvukus ja liigiline mitmekesisus Krassgrundi piirkonnas ei erine oluliselt teistest Soome lahte jäänud juba läbi uuritud piirkondadest. Huvitavamatest leidudest kohati kevadel Krassgrundi piirkonnas üldiselt Eestis vähearvukat pullukala, kelle nii arvukat kudemist ei ole TÜ Mereinstituudi tööde jooksul seni veel kusagil avastatud. Samas on Krassgrund oluline kudeala ka näiteks nolgusele ja merivarblasele.

Kokkuvõtted Krassgrundi uuringutest tehakse 2010.a. alguses ning siis otsustatakse ka Krassgrundi mereala puudutavad edasised looduskaitse tegevused.

Biogeograafiline seminar

Valitsusvälise organisatsioonina osales ELF 2009. a. novembris Läänemere Natura 2000 merealade Biogeograafilisel seminaril Poolas, mille eesmärgiks oli hinnata, kas kaitset vääriavad merelised elupaigad ja liigid (Loodusdirektiivi lisa I mereelupaigad ja lisa II merelised liigid) on Läänemere riikides Natura võrgustikuga piisavalt kaetud. Antud koosolekul esitatud teabe põhjal otsustati, et elupaikade kaitseks tuleb Eesti Vabariigis täiendavalt alasid kaitse alla võtta. Käimasolevate projektide (KIK, Estmar) andmetele tuginedes saime välja pakkuda ka uusi potentsiaalseid kaitset vääriavaid alasid (sh Gretagrund) ning see võeti seminaril ka arvesse.

ESTMAR

TÜ Mereinstituut viib koos ELFi ja teiste partneritega Eestist, Lätist ja Norrast ellu projekti "Natura 2000 rakendamine Eesti merealadel - alade valik ja kaitsemeetmed" (ESTMAR). Projekti rahastatakse Norra finantsmehhanismidest ning projekti tegevused kestavad kuni aprillini 2011. Projekti tegevustes osalevad lisaks projekti juhtpartnerile Eesti Mereinstituudile veel ka Balti Keskkonnafoorum, Eesti Ornitoloogiaühing, Keskkonnaministeeriumi Info- ja Tehnokeskus ning Keskkonnaamet. Projektile lisaväärtuse andmiseks on kaasatud ka kaks välispartnerit Baltijas Vides Forums Lätist ning NIVA Norrast.

Projekti eesmärgiks on kaasa aidata Natura 2000 rakendamisele Eesti merealadel. Eesmärgi saavutamiseks viiakse läbi avamerealade uuringuid - linnustik, kalastik, põhjaelustik - ning koostatakse väärtuslikeks osutunud aladele kaitsekorralduslikud soovitusel. Lisaks avamerealadele koostatakse kaitsekorralduskavad ka juba kuuele olemasolevale peamiselt merre jäävale hoiualale.

ELFi rolliks antud projektis on uuritavatel aladel mereimetajate eluolu kohta hinnangute andmine. Projekti raames töötab ELFi Ivar Jüssi.

2009.a. jõudis projekt nii kaugele, et enamuse välitoidid avamerealadel oli läbi viidud ning valiti välja ka need 5 avamereala, mille kohta on plaanis esitada ettepanek merekaitsealade moodustamise kohta ning mille kohta antakse soovitusel kaitsekorralduslike meetmete väljatöötamiseks. Valituteks osutusid: Apollo, Soolakuiv, Suurkuiv, Neugrund ja ka Gretagrund. Viimane ala sai läbi uuritud küll KIK'i rahadega, kuid ESTMAR'i projektis on ta võrdlusalana sees ning kaitsekorralduslikud meetmed antakse ka selle ala kohta.

Eutrofeerumine

2009. aastal keskendus ELF-i mereprogrammi eutrofeerumise suund mitmesugustele Läänemere toitainete koormust põhjustavatele inimtegevustele. Suunda juhtis Kristjan Piirimäe. Tegevusi finantseeris peamiselt Rootsi WWF.

Eutrofeerumisprogramm lähtus põhimõttest, et lühiajalises perspektiivis tuleks vähendada punktallikatest pärinevat lämmastiku ja fosfori sissekannet Läänemerele, pikaajaline suund on aga suunatud hajualikatele, eeskätt põllumajandusele. Peamised päevakohased probleemid olid:

- Eesti pole asunud tegelema fosfaatide keelustamisega pesuvahenditest,
- kruiisilaevad saadavad endiselt puhastamata reovett merre,
- EL põllumajanduspoliitika kätkeb endas mitmeid keskkonnavaenulikke komponente.

Probleemide lahendamiseks viidi läbi või osaleti meediakampaaniates, peeti läbirääkimisi erinevate osapooltega ning tutvustati keskkonnasõbralikumaid tootmispraktikaid.

Tegevuste ülevaade:

1. Läänemeresõbraliku Põllumajandustootja konkursi Eesti rahvusliku vooru läbiviimine.
2. Osalemine Läänemeresõbraliku Põllumajandustootja konkursi rahvusvahelise vooru läbiviimises
3. Osalemine Noore Loodustaluniku konkursi läbiviimises (kaasfinantseerisid Aleksei Lotman ja Eesti Talupidajate Keskkliit)
4. Europarlamendi saadikukandidaatide küsitlemine Läänemere teemal
5. Turbatootmise keskkonnamõjude ja -tasude uuring
6. Aktiivsete Märjalade INTERREG projekti ettevalmistamine

7. Demo Farm INTERREG projekti ettevalmistamine
8. Koostöö teiste Eesti keskkonnaühendustega EKO raames
9. Fosfaatide kaotamiseks pesuvaheditest huvipoolte seminari ja meediakampaania läbiviimine
10. Osalemine Põllumajanduse ja Maaelu Arengu Komisjonis
11. Osalemine Parima Põllumajanduspraktika väljatöötamises
12. Osalemine WWF ja partnerorganisatsioonide seisukoha väljatöötamises EL Ühtse Põllumajanduspoliitika edasisel reformimisel
13. Osalemine Kruiisilaevade Reovete kampaania läbiviimisel, sh koostöö Tallinna Sadamaga
14. Osalemine Kevadõitsengu kampaania läbiviimisel
15. Osalemine Läänemere Skoorikaardi täitmisel ja vastavas meediakampaanias

ELFi naftaprojekti tegevused 2009 aastal

Töö vabatahtlikega

2009. aastal viis ELF naftavabatahtlikele läbi abipäästja koolitusi alljärgnevalt:

21.-22. veeb. 09, Rakvere: 23 osalejat

14.-15. märts 09, Tallinn: 26 osalejat

28.-29. märts, 09, Tallinn: 24 osalejat

11.-12. aprill 09, Tallinn: 18 osalejat

25.-26. aprill 09, Tõrvandi: 21 osalejat

18 aprill 09, Tallinn: 23 osalejat

19 aprill 09, Tallinn: 13 osalejat

2. dets. 2009 Tallinn: 22 osalejat

3. dets. 2009 Tallinn: 14 osalejat

Toimus grupijuhtide koolitus Salmistus 10.-11. oktoobril 15 osalejaga ning motivatsiooniüritus 20. septembril Tabasalus, mille käigus koristati 7 km pikkune ranna-ala prahist 40 osalejaga.

ELF osales EMPOWER üle-Euroopalise naftase eluslooduse päästega tegelevate organisatsioonide võrgustiku moodustamises ning rahvusvahelise vabatahtlike kaasavate keskkonnaorganisatsioonide võrgustiku moodustamises. Sõlmiti koostööleping Keskkonnaametiga naftase eluslooduse päästeoperatsioonides osalemise kohta ning koostati naftaga määratud eluslooduse riikliku pääste strateegia.

ELFi andmebaasis on detsember 2009. a seisuga 1033 vabatahtlikku.

Projekti juhid: Agni Kaldma ja Antti Asu.

Rahvusvahelise konverentsi Effects of Oil on Wildlife 2009 korraldamine

ELF korraldas koostöös Sea Alarm Foundation`i ja teiste rahvusvaheliste partneritega rahvusvahelise konverentsi „Effects of Oil on Wildlife“ (Nafta mõju elusloodusele) Tallinnas. Konverents toimus 5. - 9. oktoober 2009. a. Konverentsi näol on tegemist ülemaailmse üritusega, mis toimus 2009. aastal juba kümnendat korda. Alates esimesest konverentsist 1982. aastal on konverents pälvinud rahvusvahelise tunnustuse kui naftase eluslooduse pääste ja reostustõrjeks valmisoleku peamine üritus, mis pakub laialdast teemavaldkonda ning kõrget teaduslikku taset. Siiani on konverentsi korraldatud vaid kaks korda väljaspool Ameerika Ühendriike: aastal 2003 Hamburgis Saksamaal ja aastal 2005 St John`is Kanadas. Konverentsist võtavad osa paljude riikide teadlased, ametiisikud ja kolmanda sektori esindajad, keda võib kindlasti pidada merereostusvaldkonna tipptegijateks terves maailmas. Nimetatud konverentsi korraldamise usaldamine Eestile oli ilmselgelt austusavaldus ning samas ka usalduse ülesnäitamine Eesti suhtes rahvusvaheliste organisatsioonide poolt.

Konverents koosnes kolmest tihedast tööpäevast ning enne ja pärast tööpäevi toimusid koolitused, ekskursioonid jm huvipakkuv. Osalejaid oli kokku 148. Konverentsil käsitletavat peamised merereostusega seonduvad teemad olid:

- Ohustatud liigid
- Nafta mõju elusloodusele
- Veterinaarmeditsiin
- Rehabilitatsioon: ruumid, majandus ja logistika
- Vabastamisjärgne ellujäämus
- Eluslooduse päästejuhtumid
- Krooniline naftareostus ja selle mõju elusloodusele
- Mõjude hindamine
- Tegutsemisplaanide koostamine ning üldine reostustõrje valmisolek
- Vabatahtlike koordineerimine
- Vastutus merereostuse tekitamise eest ning kahjude korvamine
- Valitsus ja tööstus

ELFi roll konverentsi korraldamisel oli konverentsiruumide korraldamine, osalejate registreerimine, ööbimise, toitlustamise, eel- ja järelürituste korraldus, ühesõnaga kogu kohapealne koordineerimine.

INTERREG IVA Kesk-Läänemere programmi esitati taotlus naftaprojekti arenduseks koostöös Eesti, Soome ja Rootsi ametkondade, ülikoolide ning kolmanda sektoriga aastateks 2009 kuni 2011. Projekt sai positiivse rahastusotsuse ning EnSaCo-nimeline projekt alustas tegevust 1. jaanuarist 2010. Projekti raames töötatakse välja rannikureostustõrjeks vajalikud õppeprogrammid ülikoolidele ning ühiskoolituste mudel ametkondadele. Koostatakse ka naftase eluslooduse pääste strateegia ning sellekohane manuaal vabatahtlikele, nimetatud strateegia planeeritakse integreerida riiklikesse reostustõrjeplaanidesse.

Nord Stream

Mais koostati ühes WWF-i Läänemere ääres paiknevate partnerite ja harukontoriga seisukoht Nord Streami poolt Läänemere põhja kavandatava gaasijuhtme keskkonnamõju hindamise aruande kohta - peamine järeldus oli see, et tehtud mõjude hinnang on ebapiisav, selles esitatud informatsioon on puudulik ja lõpliku seisukoha andmiseks on Nord Streamil vajalik läbi viia täiendavaid uuringuid ning täpsustusi võimalike mõjude osas. Samuti ühines ELF Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) ja Eesti Looduseuurijate Seltsi (ELUS) samalaadsetele tulemusteni jõutud seisukohtadega ning toetas Eesti Teaduste Akadeemia avaldust - need kõik nõuavad enne gaasijuhtme osas otsuse tegemist täiendava informatsiooni esitamist võimalike keskkonnamõjude ja riskide kohta. Kahjuks peamisi argumente protsessi edasise käigu juures ei arvestatud.

2. novembril vaidlustas ELF Soome Vaasa halduskohtus Nord Stream AG-le antud loa miinide õhkimiseks gaasijuhtme teel. ELFi väitel on Lääne-Soome Keskkonnalubade Amet väljastanud loa, usaldades kriitikavabalt arendaja väiteid, sh setetest toksiliste ainete vabanemisega seotud mõjude osas keskkonnale kui ka inimese tervisele. ELFi hinnangul kuulub Soome väljastatud miiniõhkimisluba tühistamisele ka olukorras, kus keskkonnamõju hindamise protsess alles kestis ja gaasitoru projekt oli ametlikult veel heaks kiitmata. Loa taotlemine näitas, et Nord Stream AG üritas projekti "viiludeks lõigata", taotledes selle menetlemist eraldi kogu projektist ja jättes mulje nagu poleks miinide õhkimine gaasitoru paigaldamise projektiga seotud. Samuti saadeti novembris Eesti Looduseuurijate Seltsi ja ELFi vastav ühispöördumine Soome peaministrile ja Presidendile – vastust pole sellele saadud.

Aasta lõpul valmistasid ELF ühes Eesti Roheline Liikumisega Euroopa Komisjonile ette ametliku palve uurida, kas Läänemere gaasitrassile Nord Stream luba andes täideti korrektselt Euroopa Liidu keskkonnadirektiivide nõudeid. Kaebuses viidatakse võimalusele, et Soome, Rootsi, Taani ja Saksamaa on eiranud Euroopa Liidu kolme erineva keskkonnadirektiivi sätteid: keskkonnamõjude hindamise direktiiv (85/337/EEC), linnukaitse- (79/409/EEC) ja elupaigadirektiiv (92/43/EEC) ning EL põhiseaduses määratletud ettevaatusprintsipi. Pöördumine saadeti teele 2010. aasta jaanuari alguses.

Samuti valmistuti edasiseks tegevuseks juhaks, kui Soome poolt antakse Nord Streamile lõplik ehitisluba – eeldatavalt toimub see 2010. aasta jaanuaris või veebruaris.

Vastuseisu Läänemere gaasijuhtmele on avaldanud paljud keskkonnaorganisatsioonid. Rahvusvaheliselt on pöördumisi Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide poole on teiste seas teinud keskkonnaühenduste võrgustikud Euroopa Keskkonnabüroo (European Environment Bureau) ja Puhta Läänemere Ühendus (Coalition Clean Baltic). Eestis on kriitilisi seisukohti avaldanud Teaduste Akadeemia, gaasitoru kohta tegi avalduse ka Riigikogu. Kohtu poole on lisaks ELFi pöördunud Eesti Looduseuurijate Selts, vaidlustades Taani valitsuse antud ehitusloa. Samuti on kohtuvaidlust alustamas Saksa WWF Saksamaal välja antud lubade osas.

Mets

Mets elab – Eesti metsades kasvab ja elutseb teadlaste hinnangul vähemalt 20 000 liiki elusorganisme. Kõik nad sõltuvad vähemalt mõnes oma elutegevuse etapis metsast ja seal elavatest teistest liikidest. Metsa näol on tegu ühe suurima Eesti rikkusega nii looduslikus kui ka majanduslikus mõttes.

ELFi põhilisteks tegevusteks Eesti metsade kaitsel on: teadmispõhiste säästva metsanduse printsiipide viimine Eesti metsapoliitikasse ja vastavatesse õigusaktidesse; koostöös erametsaomanikega säästliku metsamajandamise edendamine; koostöö metsafirmadega läbipaistva metsandussektori nimel; koostöö RMK-ga säästva metsanduse põhimõtete rakendamiseks riigimetsas; väärtuslike metsade inventeerimine; Eesti metsanduse ja metsade kaitsega seonduva jälgimine ja probleemidele tähelepanu juhtimine. Viimase 3 aasta tegevused on toimunud ELFi ja WWF Rootsi vahelise koostööprojekti raames, kuid 2008. ja 2009. aastatel on lisandunud ka KIKi toetus. Metsaprogrammi juht: Kaupo Kohv; tasustatud kaastöötajad: Liis Kuresoo, Heikki Luhamaa. Lisaks nõustavad programmi tegevusi vabatahtlikkuse alusel mitmed teadus- ja riigiasutuste kui ka erasektori töötajad.

2009. aasta tegevusaruanne metsaprogrammis

Valmis 3 mahukat ülevaadet

- 1) ülevaade Eesti metsandusest 2006-2008, mida on laialdaselt trükisena levitatud (trükiarv 500 tk, kättesaadav ingliskeelsena internetist).
- 2) ülevaade metsade elurikkuse seonduvatest sõlmküsimustest ja võimalikest lahendustest (internetist allalaetav).
- 3) ülevaade kuivenduse negatiivsetest keskkonnamõjudest (trükiarv 200 tk ja internetist allalaetav)

2009. aasta suvel algasid "Metsanduse arengukava aastani 2020" koostamise arutelud, kokku toimus 2009. aastal 6 arutelu, milles käsitleti erinevaid teematikaid. Selgete tulemusteni 2009. aastal veel ei jõutud, ELFi hinnang kogu protsessile oli aasta lõpu seisuga väga negatiivne.

2009. aasta kevadel osalesime esmakordselt Maamessil metsatөлgis. Koostasime korraliku väljapaneku, milleks valmis ka interaktiivne stand metsaelustiku seoste kohta, mida saab kasutada ka keskkonnahariduslikes tegevustes.

Koostasime internetis oleva metsamängu „Elu Metsas“

2009. a on meie väljapaistvus meedias on langenud, pearõhk on liikunud spetsiifilistele väljaannetele nagu Eesti Mets, kus on ilmunud 3 meie initseeritud lugu. Pressiteated on olnud lihtsalt informatiivsed, arvamused pole avaldanud.

2009. a koondasime olemasoleva informatsiooni kuivenduse keskkonnamõjude kohta. Vastava info alusel viisime läbi 3 koolitust kuivendusprojektidega otseselt seotud institutsioonide töötajatele, kus kokku osales üle 70 inimese.

Eesti FSC standard

Eesti FSC standard on läbinud välistesti RMK auditi raames ja protsess on ametlikult registreeritud FSC keskuse poolt.

Seoses FSC „Kontrollitud puidu“ standardiga viisime Tallinnas läbi avaliku seminari, et arutada võimalikku ametlikku riskihinnangut Eesti puidule, mis pärineb väljaspoolt sertifitseeritud metsasid.

Koostöö ettevõtetega

2009. a viisime läbi seminari, kus kogu teematikat kompaktselt käsitleti. Lisaks meiepoolsele ettekandele esinesid ka Maksuamet, Keskkonnaministeerium, Metsatööstusliit ja OÜ NEPCon esindajad, kes kõik käsitlesid puiduturu läbipaistvusega seotud teematikaid erinevate aspektide kaudu.

Märgalad

Paljudel Eesti märgaladel – eelkõige rabades – kaevandatakse turvast. 2005. aastani oli see kavandatud mahus, mis ületas viiekordselt turba tegelikku juurdekasvu. Hulgaliselt on kraavitatud soid, kus on juba kaotanud nii loodus kui ka tulu lootnud inimene – metsade juurdekasv pole suurenenud, turbakaevandamine pole pihta hakanud, veerežiim ja sooliikide elupaigad on aga kahjustunud. Samas oli Eestis 2009. aasta alguseni veel hindamata umbes 12 000 soo seisund – me ei tea, kas ja kuivõrd nende kooslused ja liigid on looduskaitsele väärtuslikud. Lisaks on märgalade puhul olulised ka nende kohaliku elukeskkonda kujundavad omadused – märgala kui puhta vee reservuaar, lokaalne veerežiimi hoidja ja kliima kujundaja. Aastatel 2005-2008 on ELF järjepidevalt otsinud võimalusi panustada ülaltoodud probleemide lahendamisse.

Soode inventeerimine

Jaanuaris 2009 algasid Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismile 2006. aastal esitatud taotluse alusel ettevalmistused 8000 Eestis veel hindamata soo inventeerimiseks.

Projekti tegevused hõlmavad järgnevat:

- ligi 8000 eri tüüpi soo väliinventuuri, mille eesmärgiks on saada täielik ülevaade nende kooslustest ja looduskaitsele väärtustest;
- Eesti märgalade andmebaasi täiendamist, vahetades asjakohaseid andmeid Keskkonnaministeeriumi Natura 2000 andmebaasiga ja EELISE andmebaasiga (keskkonnaregistriga);
- soovitude koostamist soode kaitseks ja kasutamiseks;
- projekti tulemuste kirjastamist - sh ülevaatekogumiku koostamist Eesti soode seisundist nii eesti kui inglise keeles;
- soode väärtustele ja kaitsemeetmetele keskenduva rahvusvahelise konverentsi korraldamist.

Alanud projekt põhineb 1997. aastal Maailmapanga ja Eesti Vabariigi Valitsuse põllumajandusprojekti raames Norra valitsuse poolt rahastatud projekti "Eesti märgalade kaitse- ja majandamise strateegia" tulemustel ja kogemustel. Projekt kestab 2011 aasta aprillini.

2009. aastal piiritleti inventeeritavad alad ja valmistati ette kogu väliinventuuriks vajalik kaardimaterjal ning ortofotod. Alade valikukriteeriumiks oli kõik sootüüpidega alad kaardil 1:20 000, mida ei ole viimase 15 a jooksul inventeeritud. Piiritlemise tulemusena kujunes inventeeritavate alade hulgaks 12841, mida on oluliselt rohkem kui projekti ettevalmistamise staadiumis ette nähti. Kevad-suvisel perioodil korraldati inventeerijatele 2 koolitust ja abiks hangiti 5 GPS'i.

Välitööde tegemiseks sõlmiti lepingud 40 inventeerijaga. Tööd toimusid valdavalt juunist kuni oktoobrini. Kokku inventeeriti enam kui 4000 ala. See on kogemuseks 2010. aasta tööde planeerimisel. Et kõik valitud alad saaksid inventeeritud, on tegijad rohkem vaja ja tööd tuleb lõpetada varasemalt.

Valmistati ette ja käivitati andmebaas FoxPro välitöö andmete sisestamiseks ja töötlemiseks.

Projektijuht: Taime Puura

Märgalade taastamine

Kuivenduse inventuur

Sirtsu, Agusalu ja Muraka looduskaitsealade kraavide inventuuri eesmärk oli olemasoleva kraavivõrgu seisundi fikseerimine, kraavide mõju ulatuse hindamine kaitsealadel ning tegevuskava välja pakkumine kuivenduse mõju vähendamiseks. Selleks teostati enne välitööd olemasoleva kaardimaterjali analüüs, et leida üles potentsiaalselt rohkem kuivenduse poolt mõjutatud alad ning mõista paremini kolmel uurimisalal kuivendussüsteemide üldist toimimist. Augusti lõpus 2009. aastal toimus ka kohtumine RMK, kui suurima maahaldaja esindajatega. Kohtumisel tutvustati projekti eesmärki, tegevusi ning üksteise seisukohti.

Välitööde läbiviimiseks koostati inventeerimisvorm ning tööd teostati 2009. aasta sügisel ELF-i töötajate poolt. Liiguti põhiliselt mööda suuremaid kraave ning tehti kirjed iga suubuva kraavi kohta, üles tähendati ka kohatud kobaraste elutegevuse jäljed ning võimalikud kaitsealuste liikide asukohad. Välitööde käigus koguti üle neljasaja andmepunkti ja foto, mis sisestati GIS-andmebaasi. Sellega on fikseeritud kolme kaitseala kuivenduskraavide seisund 2009. aasta sügise seisuga.

Peamine ettepanek – kuivenduse mõju vähendamiseks sulgeda kõik kaitsealade sees olevad kraavid. Erandeid tuleks teha vaid teede piirdekraavidele ja väljaspool kaitsealasid olevate süsteemide eesvooludele. Mõningatel juhtudel võib kraavide sulgemisest loobuda, kui see mõjutab negatiivselt läheduses elavate kaitsealuste liikide elupaigandudeid. Näiteks on Sirtsu looduskaitsealal üsna mitu metsise mägupaika kuivendatud metsades, millede edasise mõjutamise viisid tuleb eraldi läbi kaaluda. Omaette grupi moodustavad kunagised looduslikud väljavoolud, mis kannavad tüüpiliselt oja või jõe nime. Paljud neist on juba muutunud taas suhteliselt loodusliku ilmega veekogudeks ning selle protsessil tuleks lasta jätkuda.

Välitööde käigus kogutud andmete ja kaardianalüüsi põhjal eraldati looduskaitsealadel välja prioriteetsemad kohad, kus esmajärjekorras peaks hakkama kraave sulgema. Neist kõige kiiremat tegutsemist nõuab Muraka looduskaitsealal asuv Ratva järve väljavoolul asuv tamm. Nimetatud järve veetaset üleval hoidev kohalike kalameeste ehitatud tamm laguneb. Tammi purunemisel langeks aga järve veetase hinnanguliselt umbes 0,5 m, mis Ratva järve väikese sügavuse (maks. 1,5 m) tõttu võib olla väga tõsiste tagajärgedega. Vajalike tööde initsieerimiseks alustati läbirääkimisi kaitseala valitseja ja RMKga.

Inventuur viidi läbi 2009 aastal ning töö teostanud inimesed olid järgmised: Marko Kohv (projektijuht ja inventeerija), Indrek Hiiesalu (inventeerija), Maarja Kirt (inventeerija ja andmebaasi koostaja), Jüri-Ott Salm (inventeerija) ning Helen Hiimaa (kaartide ja andmebaaside ettevalmistus). Lisaks tänane Piret Pungast aruande läbivaatamise ning nõuannete eest.

Kasvuhoonegaasid

Ühes Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituudiga alustati Kuresoos ja Valgerabas kasvuhoonegaaside CO_2 , CH_4 ja N_2O voogude mõõtmist, mis annavad võimaluse hinnata kuivenduse ja maakasutuse muutuste mõjusid Eesti soodele, eelkõige siis nimetatud alade näidetel. Esialgseid tulemusi on tutvustatud Eesti Turballidu poolt korraldatud Baltikumi ülesel turbatootjate konverentsil ja TÜ Geograafia Instituudi 90. aastapäeva trükises „Uurimusi eestikeelse geograafia 90. aastapäeva“ (toimetajad Ülo Mander, Evelyn Uuemaa ja Taavi Pae). Tegevustes osaleb doktoriõppe raames ELFi juhatuse liige Jüri-Ott Salm.

Teised looduskaitse tegevused

Männiku oja ökoloogiliste tingimuste taastamine

Männiku oja on 17 kilomeetri pikkune ja Liivi lahte suubuv väike oja Loode-Pärnumaal. Oja oli Rootsi-WWFi ja M-Magazinet (Rootsi) finantseerimisel toimunud projekti näidisalaks. Eesmärgiks oli aidata kaasa Läänemere seisundi parandamisele läbi sellesse suubuva vooluveekogu ökoloogiliste tingimuste parandamise. Männiku oja kogupikkusest on vaid 2,5 km lõik siiani sirgeks kaevamata, mis on muutnud kunagise kalarikka veekogu suhteliselt kalavaeseks kraaviks. Projekti peamiseks ülesandeks oligi taastada anadroomsetele siirdekaladele (meriforell, jõesilm) sobilikud kude -ja kasvualad ning suurendada vee aereeritust ja isepuhastusvõimet.

Kokku taastati tööde käigus 2,8 km ulatuses voolusängi. Tööde käigus rajati pais- ja puistangkärestikke, kunstlikke koelmupeadandeid. Selleks asetati voolusängi ligi 1000 tonni maakive ja killustikku. Kokku suurenes sobilike elupaikade pindala orienteeruvalt 1 hektari võrra. Uuringute põhjal võiks tööde tulemusena suurened ainsuüksi iga-aastaselt ojast merre jõudvate meriforellide arv vähemalt kaks korda ja ületada 2000 kala aastas.

Selgitamaks kuidas antud tööd mõjuvad jõe elustikule paigutati koostöös Mereinstituudi teadlastega Männiku ojale ka kaks uut meriforelli seirepunkti (üks seirepunkt on riikliku seire raames olemas juba varasemast). Kuigi ajaperiood on olnud veel liiga lühikene tegemaks järeldusi tööde edukusest, on esimesed tulemused julgustavad. Alal, kus taastamistööd toimusid 2008 aasta sügisel, oli teise aasta meriforelli noorjärkude arvukus pea kaks korda kõrgem (vastavalt 17,9 smolt/100m² ja 29,5 smolt/100m²) kui jõe looduslikus osas. Samuti oli kõrgem sama-aastaste noorjärkude arv (vastavalt 26,2 ja 47,7).

Projekti esimesel aastal selgus, et lisaks ökoloogilistele probleemidele on ojal ka tõsine röövpüüdmise probleem. 2009. aasta sügisel jätkasime aasta varem alanud patrullimist jõe suudmekilomeetritel takistamaks elektriga röövpüüki kudema tulevate meriforellide. Kui 2008. aasta hilissügisel fikseerisime röövpüüki pea igal nädalavahetusel (õnnestus ka leida ning Keskkonnainspeksioonile üle anda üks elektripüügiagregaat ning mitmel korral röövpüüdjad jõelt minema hirmutada), siis 2009. aasta sügisel ei õnnestunud meeldiva üllatusena fikseerida ühtegi otsest röövpüüdmise juhtumit või sellele viitavaid tegevusjälgi. Tõenäoliselt oli selle põhjuseks just 2008 sügisel toimunud intensiivne patrullimine, mis muutis antud jõeosa röövpüüdjatele väga ebameeldivaks. Samas viitab see tõsisele röövpüüdmise probleemile Eesti lõheliste kudejõgedel.

Projektijuht: Heikki Luhamaa.

Loodushoiutööd

ELF-i talgud 2009. aastal

ELFi talgute 10. hooaeg oli igati ümmarguse numbriga väärioline. Kokku toimusid 28 talgud 20-s erinevas paigas: Soomaa RP (2 talgud), Otepää LP, Alam-Pedja (2), Vana-Lahetaguse (2), Põhja-Liivi sooservad, Palupõhja looduskool (4), Kõrgessaare-Mudaste hoiuala, Koiva-Mustjõe MKA, Kesselaid, Saarnaki, Laelatu puisniit (2), Vilsandi (2), Laidevahe LKA, Kumari laid, Vahenurme LKA, Hobulaid, Kavaru rannaniit (Tõstamaa LKA), Haeska, Manilaid, Kihnu hoiuala.

Kokku osales talgutel 391 vabatahtlikku, kes panustasid looduse heaks 5065 tundi tööd. Talgutööd olid suunatud põhiliselt pärandkoosluste hooldamisele ja taastamisele: niitmine, võsavõtmine, karjaaedade ehitus ja kopratammide lõhkumine. Hooldati ka kõre sigitiike ja neljadel talgutel tehti mitmeid erinevaid töid Palupõhja looduskooli heaks. Pärandkooslusi hooldati 18,1 ha ja taastati kokku 17,6 ha ulatuses. Talgulised löid käe külge loopealsetel, puis-, ranna-, lammi-, aru- ja märgadel niitudel.

Talgute läbiviimisel ja kohapealsel korraldamisel löid kaasa 23 talgujuhti. Hooaja eel toimus talgujuhtidele üldkoolitus, saekoolitus, esmaabi kursus ning ka praktilised esmaabi õppused. Enamus talgujuhte osalesid ka ELFi ja PKÜ korraldatud pärandkoosluste teemalistel mõttetalgutel.

Avalikkusele olid osalemiseks avatud 18 talgud. Ülejäänud üritustel osalesid sõpruskonnad, vabaühendused ja ettevõtted. Mitmel talgul töötasid eestlastega kõrvuti ka talgulised teistest riikidest (nt Saksamaa, Iirimaa, Jaapan, Itaalia, Prantsusmaa, Türgi, Hispaania, Šveits). Kaks talgugruppi saabusid BTCV vahendusel Suurbritanniast.

Talgute korraldamist rahastasid SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK) ning talgutel osalejad.

ELFi koostööpartnerid talgute korraldamisel olid: Keskkonnaamet, LKÜ Kotkas, BTCV, Kalev Au, MTÜ Toetuspunkt, Uue Maailma Selts, EstYes, Tuulingu talu, MTÜ Parmu Õkoküla, Ruhnu jahta, Vahenurme küla selts ning paljud teised maaomanikud ja -valdajad, toidupoolise, peavarju ja muu tarviliku eest hoolitsejad.

2008. aastal käivitatud talguhuvilisi koondava infolisti Talguteatajaga oli 2009. a lõpuks liitunud 1160 inimest.

Aastatel 2001-2009 on ELFi korraldusel toimunud kokku 186 talguüritust, millel on 3457 osalise abiga tehtud 29 141 tundi vabatahtlikku tööd. Seega aastas keskmiselt 21 üritust, 384 osaleja ja 3238 töötunniga.

2010. aastal jätkuvad talgud senises mahus. Talgute korraldamist toetavad KIK ja talguprojekti edasi arendamist rahastab Vabaühenduste Fond (VÜF) 2009. aastal käivitatud projekti „ELFi talgutegevuse vabatahtlike kaasamise parandamine“ raames. Projekt annab hea võimaluse lisaks igapäevasele talgute korraldamisele suunata tähelepanu ja vahendeid ka talgutegevuste pikaajalisemale arendamisele. Põhirõhk on suunatud vabatahtlike paremale kaasamisele nii talgulistena, talgujuhtidena kui abilistena talguprojekti korralduslikes küsimustes.

Talguprojekti töötajad 2009. aastal: projektijuht oli Tarmo Tüür, osalise koormusega löi kaasa Siim Kuresoo.

Talguprojekti „kõrvalharud“

2009. a korraldas ELF neljad mõttetalgud pärandkoosluste teemal Tartus ja Tallinnas, kus Pärandkoosluste Kaitse Ühingu poolt läbiviidud loengut kuulas ja pärandkoosluste kaitse teemadel mõtteid vahetas ühtekokku 84 inimest. Pärandkoosluste parema hoidmise heaks jäid läbivalt kõlama järgmised mõtted:

- nende kaitsesse tuleb kaasata uusi sihtgrupe (eelkõige noored ja õpetajad);
- pärandkooslustelt saadavaid tooteid (hein, liha, heinast valmistatud kompost, liigirikas heinaseeme jne) tuleb turustada aktiivselt ja pärandkoosluste väärtusi esile tõstes;
- pärandkooslustega seotud kultuuripärimuse (talgud, töövõtted, aga ka kombid ja uskumused) hoidmine on ülioluline.

Tekkinud mõtete ellurakendamiseks on koostatud projektitaotlus bioloogiaõpetajatele pärandkoosluste teemaliste õppe- ja talgulaagrite korraldamiseks koostöös PKÜ ja Eesti Bioloogiaõpetajate Liiduga. ELFi talgumeeskond kogub ja tutvustab jõudumööda talgutega seotud pärimust.

Mõttetalgute loengu osast valmis videoklipp, mida saab näha ELFi kodulehel: <http://www.talgud.ee/galerii/video>.

Mõttetalguid ja neile järgnenud talguid Eestimaa pärandkooslustel toetas KIK.

Aastal 2010 on kavas alustada looduskaitse talgute korraldamist venekeelse töökeelega. Selle saavutamisel on suureks abiks Vabaühenduste Fondi toetus projektile „Venekeelsete loodustalgute käivitamine“. Projekti käigus on kavas tutvustada talgutel osalemise võimalust internetis, luues venekeelse kodulehe ja uudiskirja, venekeelses meedias, trükisel ning Tallinnas ja Ida-Virumaal toimuvatel loodusõhtudel. Samuti kaasatakse ja koolitatakse 6-8 vene keelt hästi valdavat talgujuhti ning korraldatakse venekeelse töökeelega talgud. Loodav võimekus töötada venekeelse sihtrühmaga kavatakse integreerida juba olemasolevasse süsteemi. Lisaks on kavas koostada projektitaotlusi, mille tegevused on suunatud vene keelt kõnelevale sihtrühmale.

Kavale on saanud osaks väga positiivne tagasiside eri osapooltelt ning selle ellurakendamisele on valmis eri moel kaasa aitama mitmed vabatahtlikud ja koostööpartnerid.

Alam-Pedja looduskaitseala

ELFi soetatud vahendite abil on hooldati ja niideti ligikaudu 150 hektaril poollooduslikke kooslusi – jõeluhtasid – Alam-Pedja looduskaitsealal koostöös looduskaitseühinguga Kotkas. 2009. a olid Maailma Looduse Fondi (WWF) toetusel soetatud niidukid reservis ja kasutati LKÜ Kotkas valduses olevaid uusi niidukeid.

Saaremaa

2003. a alustatud projektide "Kesselaid" ja "Rohumaade hooldus" raames jätkuvad hooldustööd Saaremaa kõrge väärtusega puisniitudel Tagamõisas ja Viidumäe looduskaitsealal ning Kesselaiul. Tegevusi viivad läbi kohalikud elanikud loodushoiutoetuste ja ELFi poolt soetatud riistvara toel. Kesselaiul jätkusid Riikliku Looduskaitsekeskuse hinnangul tööd sarnaselt 2006. ja 2007. aastate mahtudega – 2008. aastal hooldati ELFi abil varasemalt soetatud traktori ja niiduki abil 4 ha rannaniitu ja pea 9 ha loopealset. Tagamõisas on väiketraktor ja võsalõikaja samuti endiselt töös. Lümända mees Leonhard Meri niitis seal nende abil ja Keskkonnaameti lepingute toel 2009. a. ca 13 ha puisniitu ja harvendas 1 ha võsa.

Liigi- ja koosluste kaitse

ELFi looduskaitse-andmebaashõlmab enamikku Eesti elupaigatüüpe ja loodusväärtusi. Läbi viidud üle-eestiliste inventuuride [põlismetsad (1993-1996); puisniidud (1995-1996); märgalad (1996-1998); niidud (1999-2001) jt.] andmed on täielikult digitaliseeritud ja süstematiseeritud. Andmebaas koosneb 31.12.2009 seisuga 10 200 kirjest (millele lisandub 6975 niidukirjet), iga kirje on ühe konkreetse elupaiga kohta (hõlmab tavaliselt 0,5 – 100 ha) ja sisaldab andmeid selle seisundi, väärtuste ja liigilise koosseisu kohta. Andmebaas vastab Euroopa kriteeriumitele ja võimaldab selle kasutust riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil.

Oluline on, et kogutud teave ei jääks üksnes ajalooliseks väärtuseks, vaid seda kasutatakse ka igapäevases looduskaitsealises töös uute kaitsealade rajamisel, Natura 2000 loodushoiualade võrgustiku määratlemisel, planeeringute jälgimisel jne. Väljavõttes kaitstavate liikide ja väärtuslike koosluste kohta on edastatud Keskkonnaregistri (EELIS), Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonnale, Euroopa Komisjonile jt asjakohastele institutsioonidele, aga ka Eesti flora levikuatlasele (Tartu 2005). ELFi andmebaas on oluline, püüdmaks tagada Natura 2000 protsessi objektiivsust looduskaitsealastest aspektidest lähtuvalt. Samuti on oluline seirata Natura kriteeriumite täitmist Eesti riigi ja arendajate poolt (arendustegevus, sh planeeringud; riikliku ülevaate koostamine Natura-alade kaitse osas; Natura-aladel loodushoiutööde rahastamine). Nendele tegevustele aitab kaasa osalemine Eesti-sisestes ja rahvusvahelistes koostöövõrgustikes (Eesti Keskkonnaühenduste Koda, WWF, CEEWEB, IUCN).

2005.a novembris valmis ELFi koostöös Pärandkoosluste Kaitse Ühingu, Eesti Loodushoiu Keskuse ning teiste keskkonnaorganisatsioonide ja ekspertidega nn Natura 2000 varinimestik. Varinimestikus on 628 suuremat ja väiksemat ala, kokku 845 km². Seega moodustavad varialad ca 1,8% Eesti pindalast (lisaks "ametlike" Natura-eelvalikualade 16%-le). 2008.a. kevadel toimus Keskkonnaministeeriumis koos endiste keskkonnateenistuste ja Looduskaitsekeskusega 15 nõupidamist iga maakonna varialade kohta ning paljude puhul on algatatud või algatamisel protseduurid nende lülitamiseks Natura 2000 võrgustikku. Nende arutelude eel ja järel oleme varinimestikku ka kriitiliselt üle vaadanud, parandanud ja täiendanud. Varinimestiku teine, uuendatud versioon pidanuks valmima 2008.a. lõpuks. Et aga Euroopa Komisjon võttis 12. detsembril 2008.a. vastu boreaalse regiooni Natura-alade parandatud ja täiendatud nimistu ning 22. detsembril 2009.a. veel kolmandagi versiooni, siis tuleb varinimestik veelkord üle vaadata ning kohendada ametlike Natura-alade piirimuutustega. Arvestades töödega seotud isikute hõivatust märgalaprojektis (vt. eespool), pole reaalne seda tööd eraldi ette võtta ning varinimestiku uus versioon valmib märgalaprojekti lõpuks, hõlmates ka viimase tulemusi.

Tegevusi toetas 2002-2004 Prins Bernhard Foundation (Holland) läbi Milieukontakt Oost-Euroopa. Tegevuste jätkamist toetas 2005-2006 Keskkonnainvesteeringute Keskus. ELFi ekspertide tegevus 2007. ja 2008. aastal oli suuresti vabatahtlik. 2009. a toetas tegevuste läbiviimist projektis „Eestimaa Looduse Fondi juhtimisvõimekuse tõstmine, eestkostetegevuse kvaliteedi parandamine ja avaliku vastutavuse suurendamine” ette nähtud investeeringud ELFi arvutiriist- ja tarkvarasse, mida toetab Vabaühenduste Fond, mis on rahastatud Islandi, Liechtensteini ja Norra poolt EMP finantsmehhanismi ning Norra finantsmehhanismi vahendusel.

Tegevusi korraldab looduskaitse ekspert Eerik Leibak ja andmebaaside tarkvara haldab Lauri Lutsar.

Suurupi looduskaitseala moodustamine

Alates 2007. aastast on ELF ühes EKOga jälginud Suurupis toimuvat, kus on ekspertide kohaselt nii Eesti kui ka Euroopa mõistes tähtsaid kooslusi ja loomaliike. 2009. aasta lõpul jõuti kaitseala loomisega ühele poole.

Liigikaitse

Lendorav

Lendorava projekti põhieesmärgiks on olnud ja jääb ka tulevikus aktuaalse info kogumine lendorava esinemispaikade kohta. Selleks inventeeritakse lendoravatele sobivaid metsi eelkõige praegu teadaolevate ja lendoravate varasemate esinemiskohtade ümbruses. Praegu on teada ca 90 lendorava leiukohta.

2009. aastal inventeeriti koostöös Eesti Looduseuurijate Seltsi ja Keskkonnaametiga lendoravatele sobivaid metsi Virumaal ja Võrumaal ning jälgiti raadiomärgistatud isendeid Virumaal Oonurme ümbruses ja Palasil.

2009. aastal leiti Virumaalt kokku 10 uut lendorava elupaika. Neist 2 leiti raadiomärgistatud lendoravate jälgimise abil. Samas ei tuvastatud mitmes varem teada olnud leiukohas lendoravate tegevusjärgi. 2009. aastal kontrollitud 47-st keskkonnaregistrisse kantud lendorava leiukohast oli asustatud 28 leiukohta. 19 lendorava registreeritud leiukohas kontrollkäikudel lendoravate tegevusjärgi ei leitud.

Raadiosaatjate abil jälgiti 2009. aastal pikemalt 4 ja lühemate perioodidega veel 5 lendoravat. Selgitati lendoravate kodupiirkonna suurus ja nende elupaikade struktuure, samuti loomade poolt kasutatud pesa- ja redupaiku.

Lendoravatele paigaldatud pesapakkude kontrollimisel selgus, et lendorav oli umbes kuu aja jooksul huvi tundnud ühe pesapaku vastu. Võimalik, et kasutades pakku ajutise redupaigana, kuid pesa sellesse siiski ei rajanud. Viimase kolme aasta jooksul on registreeritud igal aastal ühe pesapaku kasutamise juhtum lendoravate poolt.

2008/2009 talvel ei hukkunud ühtki raadiomärgistatud lendoravat. Sellele andis oma panuse intensiivne nugiste küttimine uuritavas piirkonnas. Sellel talvel küttis Toomas Rennel raadiomärgistega lendoravate piirkonnast 15 nugist ning mõne kilomeetri kauguselt veel lisaks 5 nugist. Seni kiskluse ohvriks langenud raadiomärgistatud lendoravate jäänuste põhjal on nugis üks olulisemaid lendoravate looduslikke vaenlasi. Kuigi lendorava ja nugise vaheline saakloom-kiskja suhe ei ole midagi ebaloomulikku, on ohustatud liigi puhul tema loodusliku vaenlase ohjamine tõenäoliselt põhjendatud.

Edaspidised plaanid:

1. Jätkata lendoravale sobilike metsade inventuure ning raadiotelemeetilisi uuringuid.
2. Täpsustada varasemate leiukohtade piire. Varasemad leiukohad on registrisse kantud ebatäpsete aluskaartide põhjal ning need on nii mõnigi kord tekitanud asjatut segadust.
3. Anda soovitusi raiete kavandajatele ja raieteatiste koostajatele lendorava metsades tööde läbiviimiseks või tingimuste esitamiseks.

Projektijuht Uudo Timm.

Nahkhiired

Nahkhiirtega seotud tegevused on suunatud Eesti Vabariigi riiklike kohustuste täitmisele.

Jätkus nahkhiirte kaitse küsimustes nõustamine (vajadusel ekspertarvamuste koostamine) ning nahkhiirte kaitse korraldamiseks vajaliku teabe kogumine (näiteks toimusid välitööd Salmistus, Vihulas mõisas, Pärnu Vallikäärus, nõustati keskkonnaameteid, Räpina aianduskooli, Pärnu linnavalitsust, talgulisi Humala nahkhiirte talvituspaiga ümbruses jt). Koostöös ajakirjanikega kajastatakse meedias nahkhiiri ja nende kaitset. Jätkus infovahetus ELFi poolt hallatavas nahkhiirtehuviiliste postiloendis.

Valmis aruanne „Parkide inventuur nahkhiirte seisukohast ja tiigilendlaste suvekolooniade inventuur 2008. a.“ koos vastava nahkhiirte leiukohtade andmebaasiga (töö tellija: Riiklik Looduskaitsekeskus).

Lauri Lutsar jätkas ELFi esindajana osalemist EUROBATSi nõuandekomitee töörühmas, mis kogub ja analüüsib andmeid tuuleturbiinide mõju kohta nahkhiirtele (Intersessional Working Group on Wind Turbines and Bat Populations). Lähtuvalt selles töörühmas koostatud juhistest on ELF püüdnud Eestis teadvustada vajadust hinnata paigaldatavate tuuleturbiinide mõju nahkhiirtele ja valida tuuleparkide asukohtadeks alasid, kus nahkhiirte hukkumine poleks eriti tõenäoline. 2009. a. koostati töörühmas küsimustik tuuleparkide ja -turbiinide kohta, mis saadeti laiali kõikidele liikmesriikidele.

Toimus välitööde kavandamine nahkhiirte liikumisaktiivsuse uurimiseks Vääna-Posti talvituspaiga ümbruses seoses kavas oleva Tallinn-Paldiski maantee laiendamise 4-realiseks kiirteeks.

Tegevusi kureerib projektijuht Lauri Lutsar.

2004. a. loobus ELF Läänemere hüljestega seotud seire, ekspertiisi ja rakendusuringute riiklike tellimuste täitmisest, kuna tellija ei suutnud tagada töö piisavas mahus rahastamist. Jätkuvalt võimaldab ELF nende tööde tegemiseks kasutada hülgeprojekti 15-aastase arendustöö käigus kogutud andmeid ja soetatud töövahend (maastikuauto). ELF hoiab soetatud autot töökorras ja võimaldab hülgeeksperdiil Ivar Jüssil neid oma töös kasutada. Paadikäru ja paat kanti seonduvalt nende kasutuskõlbmatuks muutumisega 2009. aastal ELFi varadest maha.

2004. aastal alustati projektiga "Vaalad Eesti vetes", mille käigus hangiti välispartneri toel spetsiaalsed detektorid, et registreerida pringlite esinemist siinsetes vetes. Vahendeid kasutati kevadeni 2006, tööde tulemused andsid tõendeid pringlite esinemise kohta Saaremaa lähistel. Projekt viidi ellu koostöös IFAWI ja Vilsandi Rahvusparkiga. Tegevused jätkuvad Balti Keskkonnafoorum projekti „Natura 2000 rakendamine Läänemere idaosas” projekti raames ja detektoreid saab kasutada asendusriistadena.

Ülevaade ELFi ekspertide tehtud looduskaitsealadest ekspertisidest ja kaitsekorralduskavadest:

- Paganamaa MKA ja Väike-Palkna MKA kaitsekorralduskava. Koostajad Kaupo Kohv ja Pille Tomson.
- Nahkhiirte talvituspaigad Vihula mõisas. Ekspert Lauri Lutsar.
- Agusalu, Sirtsu ja Muraka looduskaitsealade kraavide inventuur. Projektijuht Marko Kohv.

Keskkonnaõiguse projektid ja ELF

SA Keskkonnaõiguse Keskus (KÕK) kolis 2009. a suvel eraldi ruumidesse ja keskkonnaõiguslane tegevus toimub KÕKi kui ka EKO liikmesorganisatsioonidega koostöös.

2009. a korraldas ELFi raamatupidaja KÕKi raamatupidamist ja projektis „Keskkonnavalaste juhtumite õiguslik käsitlemine“ (rahastaja Vabaühenduste Fond) aitas ELFi avalike suhete juht Ivar Tamm teavitustööd korraldada.

ELFi tellimisel teostas KÕK järgnevate detailplaneeringute kohta analüüsid ja vaided:

- 1) Hanila vallas Rame külas Kadaka kinnistu detailplaneering (DP);
- 2) Põide vallas Silma maaüksuse DP;
- 3) Mustjala vallas Ninase ja Kugalepa külas Küdema laheäärse DP.

Tööd teostasid Kärt Vaarmari ja Silver Nittim.

Säästev areng

Energeetika ja maavarade kasutus. Eesti üheks suuremaks keskkonnaprobleemiks on praeguse maavarade kaevandamise, eelkõige põlevkivikaevandamise – Eesti peamise elektrienergia tootmisviisiga kaasnevad negatiivsed tagajärjed: keskkonnamõjud (sh süsinikdioksiidi atmosfääri paiskamine), looduslike maastike ja koosluste pöördumatu hävimine kaevandusalade laienemisel. Olulised on ka negatiivsed mõjud kohalikule kogukonnale ja tõi sias, et kasu tegevustest kohapeal on pikas perspektiivis peaaegu olematu.

Sellest tulenevalt on ELF ärgitanud riiki, energeetikaga tegelevaid organisatsioone ja kohalikke kogukondi otsima ning investeerima alternatiivsete võimaluste leidmisesse, et maandada põlevkivist toodetava elektri mõju keskkonnale ja leida võimalikult vähese keskkonnamõjuga lahendusi. Seejuures tuleks taastuvenergiat põhimõtteliselt eelistada taastumatutest energiaallikatest saadavale.

Oluline on nendes protsessides teabe koondamine, et oleks võimalik teha teadmistel ja konkreetsetel andmetel põhinevaid otsuseid. Sestap on ELF läbi viimas mitmeid inventuure merealadel, kuhu planeeritakse avameretuuleparke; märgaladel, mis on turbakaevandajate huviorbiidis ja metsas. Teisalt oleme pöördunud ärgitada huvilisi tutvuma teiste maade praktikatega – suuresti sisaldab see planeerimise läbiviimist, mis seab tingimused edasiseks arendustegevuseks (näit. Suure Vallrahu rahvusparki planeeringu läbiviimine Austraalias). Siinkohal oleme pannud suure lootuse 2008. võimul olnud valitsusliidu programmile aastateks 2007-2011, mis nägi ette mh taastuvenergeetika teemaplaneeringu ja keskkonnamõjude hinnangu läbiviimist või põlevkivi aastase kaevandamise mahu piiramist 15 miljonile tonnile. Et need lootused on suuresti luhtunud, planeerime loodusressursside käsitlemist puudutavatesse protsessidesse rohkem ressursse panustada.

Energiakooperatiiv

2009. aasta sügisel esitati Kodanikuühiskonna Sihtkapitali sotsiaalettevõtluse vooru taotluse energiatootmisüksuse rajamiseks. Taotlus sai positiivse tagasiside ja tegevused käivituvad 2010. a jaanuarist. 2010. aasta talvest kevadeni vältava projektiperioodi tegevused hõlmavad energiakooperatiivi asutamiseks vajalike tehnoloogiate otsimist, majanduslikke ja õiguslikke analüüse, samuti idee tutvustamist kooperatiivi võimalikele liikmetele. Jaanuarist märtsini koostatakse kogutud teabe alusel äriplaani, mis on aluseks edasiste tegevuste elluviimisel ja mis saab edasise rahastamise osas hinnangu Kodanikuühiskonna Sihtkapitali vastavatelt ekspertidelt.

Projektijuht on Urmo Lehtveer.

Teeme ära

"Teeme Ära 2008" prügikoristusaktsiooni ajal toodi Eestimaa metsadest välja ligi 10 000 tonni prügi. Aktsiooniga tuli kaasa 50 000 vabatahtlikku ja sadu organisatsioone, kes pingutasid selle nimel, et Eesti saaks ja jääks prügist puhtamaks. OÜ Utileek ja OÜ Utileek Lõuna omandusse anti üle käitlemiseks kokku 4 000 tonni prügi, millest hinnanguliselt 1 200 tonni on ikka veel ajutistel platsidel Harkus, Kuusikul ja Raadi lennuväljal Tartus. Hoolimata tähtaegade pikendamistest ja keskkonnainspektsiooni ettekirjutustest pole Utileegid siiani oma kohustust lõpuni täitnud.

Seetõttu pole ka ELFi jaoks tegevused lõppenud ja endiselt otsitakse lahendusi, kuidas riik või omavalitsused saaksid firmasid korrale kutsuda ja paraneks ka vastava valdkonna seadused, et analoogsed olukorrad ei saaks korduda.

Üheksat Eesti keskkonnanühendust (ka ELF) liitev Eesti Keskkonnanühenduste Koda (EKO) valis kuuendat korda aasta keskkonnategu ja keskkonnakirvest. Keskkonnakirve tiitel negatiivsete tegude eest läks 2009. a Utileek OÜ'le ja Utileek Lõuna OÜ'le.

2009. a jätkus vabatahtlike võrgustiku poolt töö Teeme ära idee tutvustamisel maailmas. Kaugem eesmärk on jõuda suuremate regionaalsete ühisaktsioonideni erinevatel mandritel, et kaasa aidata inimeste teadlikkuse kasvule ja laiemale väärtushinnangute muutusele. Loodi vastav internetilehekülg: www.letsdoitworld.org

2009. a lõpul alustati 2010. a jaanuaris Tallinnas toimunud rahvusvahelise konverentsi ettevalmistusi, mille läbiviimist toetas ELFi projekti raames Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK).

2010. a toimuvad TÄ koristusaktsioonid Portugalis 20 märtsil, Sloveenias 17. aprillil ja Lätis 24. aprillil. Aktsioonid on kavas sellel aastal ka Kiievis Ukrainas; Rumeenias; New Delhis Indias; Soomes; Leedus jm.

KÜSKi projekti tegevusi viivad ellu Tiina Urm, Agnes Laine ja Meeli Laane.

ELFi poolne projektijuht Kaia Lepik.

2010. aastal on ELF osalemas järjekordse Teeme ära aktsiooni korraldamises – sedapuhku planeeritakse üle-eestilise talgupäeva läbiviimist.

Maaelu

Kuivõrd looduskaitse ja maaelu ning põllumajandus on omavahel tihedas seoses, on ka ELF aastate jooksul tegelenud mitmete maaelu puudutavate projektidega. Viimaste aastate jooksul on kattuvaid tegevusi eelkõige ELFi mereprogrammiga seonduvalt.

ELF peab ka maaelu vallas oluliseks EL keskkonnaõiguse aluspõhimõtte -ettevaatusprintsipi rakendamist. Ettevaatusprintsip on meie lähtekoht geneetiliselt muundatud organismide (GMO) teema käsitlemisel. Eesti peaks edendama võimalikult keskkonnasõbralikku põllumajandust, jäädes riigiks, kus

- geneetiliselt muundatud põllukultuure ei kasvatata
- pärandmaastike säilitatakse läbi nende traditsioonilise kasutusviisi
- toetatakse kõigi Eesti ohustatud ja kohalike loomatõugude säilitamist
- viljeletakse säästlikku looduskasutust, sh loodussõbralikku metsamajandamist, võimalikult väikest toitainete kannet veekogudesse.

Geneetiliselt muundatud organismid (GMO).

Aktiivset geneetiliselt muundatud organismidega seotud tegevust 2009. aastal ELFi poolt ei toimunud, kuna kogu tegevus oli vabatahtlikel alustel ning ajalist ressursi oli selleks vähe. Nastja Pertsjonok, Henri Laupmaa ja Lauri Lutsar ELFist on osalenud Keskkonnaministeeriumi juurde loodud Geenitehnoloogia Komisjoni töös, kus arutatakse uute GMO taotluste lubamist Euroopa Liitu (sh Eestisse). Nastja Pertsjonok osales ka Tallinna Tehnikaülikooli ja Keskkonnaministeeriumi bioloogilise ohutuse koostööprojekti juhtkomitee töös ning üle-euroopalise võrgustiku GENET nõukogu töös. Lisaks on uuendatud ja täiendatud Eesti Keskkonnanühenduste Koja GMO-teemalist kodulehte, et avalikkus saaks soovi korral ühest kohast kätte põhiinfo GMO-dega seotud probleemide kohta ning ajakohastatud uudised, samuti on töötatud välja üksikud veebipõhised teabematerjalid.

Võib öelda, et ELF on etableerinud end huvigrupina, kelle käest GMO-de kohta infot soovitakse ning tervikpildi andmisel GMO-de seostest säästva põllumajanduse ja põllumajandusliku mitmekesisuse küsimustega on ELFi arvamus üsna sageli ka avalikuse jaoks fikseeritud.

Probleemiks spetsiifilisematesse küsimustesse panustamisel on olnud rahapuudus välissisendi (geenitehnoloogilise ekspertiisi) tellimiseks. Vabatahtliku tööna jätkub GMO-dega laiemalt seotud pildi vahendamine EKO kodulehe abil.

Väljakutseks on koordineeritud ja strateegilisem tegutsemine, milleks on vaja sihipäraselt kaasata suurem inimeste hulk ja ilmselt seda ilma rahastuseta teha teiste tööde kõrval on keerukas. Suure tõenäosusega piirdub 2010. aasta tegevus minimaalse tööga - avalikkuse kursishoidmine olulisematest arengutest maailmas ja enda kursishoidmine Eesti ametivõimude poolt tehtavaga.

Projektijuht Nastja Pertsjonok, tegevusi aitas korraldada Kaia Lepik.

DemoFarm

2009 algas projekt „Keskkonnanahoidlike põllumajandusviiside alase Eesti-Läti koostöövõrgustiku arendamine“ lühend „Demo Farm“. Läti-Eesti ühisprojekt on kaasfinantseeritud Interreg IIIA Eesti-Läti piiriülese koostöö programmist.

Projekti piirkonnaks on Eesti poolel Hiiu, Jõgeva, Lääne, Põlva, Pärnu, Tartu, Saare, Valga, Viljandi ja Võru maakonnad ning Lätis Kurzeme, Pierīga, Rīga ja Vidzeme regioonid. Projekti partnerid: Läti Maaelu Konsultatsiooni- ja Õppekeskus (Latvian Rural Advisory and Training Centre) ja Läti Looduse Fond (Latvian Fund for Nature)

Projekti eesmärgiks on keskkonnateadlikkuse edendamine põllumajandustootjate ja tarbijate seas ning Lõuna-Eesti ja Põhja-Läti põllumajandustootjate tegevuse parendamine, vähendamaks tootmisega kaasnevaid kahjulikke mõjusid loodusele.

Projekti käigus korraldatakse konkurss põllumajandustootjatele, leidmaks parimaid näidisettevõtteid. Põllumajandusettevõtete tegevust analüüsitakse, koostatakse keskkonnanahoidliku majandamise kavad, korraldatakse koolitusi ning tutvustatakse põllumajandustootjatele naabermaa samalaadseid põllumajandusettevõtteid. Oluline osa on ka ekspertidevahelisel suhtlemisel. Korraldatakse 10 Eesti-Läti ekspertide kohtumist. Projekti väljundina saab ELF teha põllumajanduse ja keskkonnakaitsega seotud asutustele ettepanekuid põllumajandus- ja keskkonnapolitiika osas.

Projektijuht Teet Eomäe.

Loodusharidus

Õppides tundma loodust, lisanduvad teadmised looduse ringkäigu keerukusest ja teinekord esmapilgul uskumatute seoste kohta, looduse haavatavusest kui ka kohanemisvõimest. Usume, et loodusteadlikud inimesed tegutsevad keskkonda säästvalt ja seepärast edendame ja toetame igasugust tegevust, mis suurendab inimeste keskkonna-alaseid teadmisi ja lugupidamist looduse vastu. Loodusõppe võimaluste laiendamist peame oluliseks eelkõige koolilaste seas, sest selles eas kujunevad ka inimese väärtushinnangud. Looduse tundmaõppimine võimaldab inimesel sügavamalt mõista maailma ja selle toimimist. Kui inimene ei austa ümbritsevat keskkonda, siis sageli puudub tal lugupidamine ka iseenda ning ümbritsevate inimeste suhtes.

ELFi pikaajaline eesmärk (koos teiste loodusharidusest pakkuvate ühenduste ja organisatsioonidega) on edendada nii kooliväliseid loodusõppe võimalusi kui ka kooliprogrammi toetavate tegevuste läbiviimist vahetus looduskeskkonnas.

Palupõhja looduskool. Palupõhja looduskooli loodushariduslikud tegevused käivitusid septembris 2004, mil LKÜ Kotkas, Eestimaa Looduse Fond ja Tartu Keskkonnanahariduse Keskus (TKHK) sõlmisid koostöölepingu programmilise loodusharidusliku tegevuse arendamiseks Palupõhja looduskoolis.

2009. aastal Palupõhja looduskool töötas ja arenes, toimus palju erinevaid loodushariduslikke üritusi erinevatel sihtgruppidele ning paranesid tingimused ürituste korraldamiseks.

Koostöös Tartu Keskkonnanahariduse Keskusega jätkus projekt "Palupõhja ja Muraste looduskoolide programmijuhtide võrgustiku arendamine," mille raames toimusid juhendajate koolitused ning viidi läbi 29 loodusõppeprogrammi 676 õpilasele. Projekti raames koostati ka loodusõppematerjal „Läbi lodu rabast randa“, milles on nelja erineva koosluse kirjeldused, töölehed, 96 taime- ja loomaliigi pilttahtlid ja

kirjeldused ning lauamäng.

Looduspraktikumid viidi läbi koostöös erinevate koolidega. Nõo Gümnaasiumi 11. klass õppis Palupõhjas 4 päeva, Waldorf Gümnaasium 6. klass rajas kooli aeda ning õppis ja tegutses kohapeal 4 päeva. Waldorfi 10. klass korras ja istutas kevadel metsa ning tegi läbi augusti kuus 4 päevast metsanduspraktikumi. Looduskoolis viibisid koos ööbimistega ka Põlva ühisgümnaasiumi ja Tartu Kivilinna Gümnaasiumi õpilased ja õpetajad. Lisaks käisid mitmed laste grupid Tartu Loodusmajast, Noorteühingust 4H ja Tartu Zooloogiamuuseumi zooloogia ringist.

Helsinki Ülikooli tudengid käisid talvel jälgi õppimas, Diplomaatia kooli tudengid ja Euroopa Noored vabatahtlikud pidasid seminare, ettevõtlikud naised korraldasid käsitöö töötoa, Euroopa LIFE+ projekti juhtkomitee käis koos, Kotkaklubi kotkamehed pidasid seminari ning otsisid Alam-Pedjal uusi kotkapesasid, loodusfotograafia huvilised noored ja vanemad õppisid linde tundma ning matkasid Alam-Pedja radadel. Käisid mitmed teised grupid ja seltskonnad, eesmärgiks töötada ja õppida koos looduse keskel.

Talgud Palupõhjas on kindel traditsioon. Juba 6. aastat toimusid rahvusvahelised talgud koos partneriga BTCV. Palupõhja looduskooli heaks ja KIKi toetusel toimusid ka talgud kevadel, suvel ja sügisel, sihtgrupiks talgujuhid, lastekodu noored ja pered. Talgutöö on saanud osaks ka teistes õppeprogrammides ja seminarides.

Infrastruktuuri kohapealt sai 2009. aastal valmis puurkaev, mis võimaldab liitumisi teiste küla majapidamistel ning valmis kalaklass (laastukatusena ümmargune katusealune koos pinkide-, suure laua-, töötasapidade ja maakividest grill- ja suitsuahjuga), lõkkeplats ja juurviljaaiake. Püstitati ka suur indiaani püstkoda.

2010. aastal jätkub looduskooli arendamine. KIKist sai LKÜ Kotkas toetuse koolimaja arendamiseks. Eesmärgiks on parandada looduskooli tingimusi ja võimalusi loodusõppe ürituste ja laagrite läbiviimisel aastaringset. Selleks ehitatakse osaliselt välja looduskooli pööningukorrus. Õppeklassi poolne korruse osa soojustatakse ja viimistletakse, ühendatakse trepiga alumisel korrusel paikneva koolisaaliga. Kütteks paigaldatakse lihtne küttekamin. Hoone otsaseina rajatakse välistrepp ja välisuks, väljaehitamata pööninguosas ehitatakse riiulid õppevarustuse organiseerimiseks ja hoidmiseks. Päikesepaneelid paigaldatakse sooja vee valmistamiseks ja väliduššide rajamise võimaldamiseks, aidates vähendada jooksvaid kulutusi ja praktiliselt näidates loodussäästlikku tehnoloogiat.

Küsimused, mida oleks vaja veel lahendada, on tiigi taastamine vana lina leotamistiigi kohale (veelustiku programmide läbiviimiseks ja esmase veesõidukite õppeks), sauna ja pesukompleksi rajamine looduskooli territooriumile (siiani kasutatakse Ilvese kinnistul asuvat sauna), mis eeldab paremat heitvee käitluse lahendamist.

Projekti tegevusi kureerib Robert Oetjen.

Muraste looduskool.

www.studioviridis.ee/muraste

MTÜ Studio Viridis Loodushariduse ja Eestimaa Looduse Fondi poolt asutatud Muraste looduskool tegutseb alates 2006 aastast ning sellel on kaks peamist tegevussuunda – Tallinna ja Harjumaa lastegruppidele loodusprogrammide läbiviimine ning loodusretkede juhendajate koolitamine. Programmijuhid saavad regulaarset täiendkoolitust praktilise loodusetundmise osas ning teadmisi õpperetkede läbiviimise meetodikast. Retkejuhid on koostanud ka looduskoolis läbiviidavad õppeprogrammid koos töölehtedega.

Näidisprogrammide valikus on "Avastusretk looduse igapäevaellu", "Kohtumine metsaga", "Matkatarused loodusretkel", "Kiviaeg Murastes", "Elu tiigis", "Kevad klindil", "Sügis pargis" ja "Talv metsas". Programmid kooskõlastatakse alati lastegrupi õpetajaga, et rõhuasetus vastaks parasjagu koolis õpitule. Praeguseks on looduskooli juures tegutsemas 19 väljaõppinud programmijuhti ning retkedel on kolme aasta jooksul käinud ligi 1500 last. Nii programmid kui juhendajate koolitamine toimuvad KIKi rahastatud projektide toel. Läbi on viidud ka koostööprojekte Tartu Keskkonnahariduse Keskusega – eelmisel aastal koostati ühe sellise projekti raames õppematerjalide andmebaas ning Muraste ja Palupõhja looduskoolide loodust käsitlev õppemapp "Läbi lodu rabast randa", mis sisaldab vastavate koosluste olulisemate liikide kirjeldusi ning pilte, töölehti ning lauamängu koos liigikaartidega. Õppemapp on elektrooniliselt leitav Muraste looduskooli veebist.

Muraste looduskool asub 20 km kaugusel Tallinnast, kuhu on hea ühistranspordi ühendus. Tellitud bussireise korraldab kohalil väike-ettevõtte. Projekte koordineerib Karoliina Liiv. Kõik looduskooli tegevused toimuvad aastaringsetel välitingimustes, siseruume ei ole. ELFi ja KIKi toel on soetatud palju õppevahendeid ja kirjandust ning matkatarbeid. Tulevikuplaanides on rajada õuesõppeklass.

ELF osales Leonardo da Vinci programmist rahastatavas projektis *Environments for Learning*. Kõik projekti partnerid viiest erinevast riigist (Eesti, Inglismaa, Bulgaaria, Kreeka, Island) on seotud keskkonna ja looduskaitse heaks vabatahtlike kaasamisega ning nende koolitamisega. Projekti käigus omandati ja vahetati kogemusi vabatahtlike koolitamise meetodikates, õpitulemuste hindamises ja mitteformaalse hariduse väärtustamises. Igas riigis töötatakse välja üks pilootkoolitus, mille õpitulemused määratletakse vastavuses Euroopa elukestva õppekvalifikatsiooniraamistikuga (EQF).

Projekti tegevusi korraldas Tarmo Tüür ja 2009. aastal viib koolitusi ning talgud ellu Siim Kuresoo.

Uudisteagentuur "Roheline Värav".

Alates 2007. aastast on Rohelise Värava vastutav väljaandja Säästva arengu planeerimise ja tehnoloogiate sihtasutus, kellega ELF sõlmis kaubamärgi „Roheline Värav” kasutuslepingu. Igal tööpäeval täiendatakse keskkonnanuudiste portaali www.greengate.ee ja igakuiselt ilmub paberikandjal "Roheline Värav" ajalehtede "Sirp" ja "Õpetajate Leht" vahelehele. Lehe uus väljaandja toetab igati keskkonnatemaatika professionaalset kajastamist Eestis, kajastamist on leidnud muuhulgas ka mitmed ELFi tegevused ja projektid. Uudisteagentuuri peatoimetaja on Juhani Püttsepp.

Elurikkuse jälgimine

ELF oli Läti Looduse fondi partneriks Põhjamaade ministrite nõukogu rahastatud projektis „*Nature conservation NGOs in the Nordic-Baltic region – working together*”. Projekt kogus andmeid Balti- ja Põhjamaade looduskaitseorganisatsioonide kohta, kes koguvad andmeid elurikkuste kohta ja kellel on sellekohaseid andmebaase. Eestis on algatatud Eesti elurikkuse andmebaas Tartu Ülikooli Loodusmuuseumi juures. Mittetulundusühingud taolisi online-andmebaase algatanud ei ole, sest nende jätkusuutlik haldamine projektipõhiselt ei ole realistlik. Töö käigus selgitati välja, et Eestis on praegu vähemalt kuus loodusega tegelevat mittetulundusühingut, kes haldavad suuremaid või väiksemaid andmebaase.

2009.a andis ELF eri projektide raames välja viis trükist:

“Ülevaade Eesti metsandusest 2005 –2008”

1. "Metsakuivenduse keskkonnamõju. Ülevaade"
2. Brošüür " Elurikkad metsaojad"
3. Brošüür " Living forest streams"
4. ELFi aastaraamat 2006-2009

Jätkus Eestimaa Looduse Fondi poolt välja antud loodushelide CD-de "Õõ hääled", "Laane laulud", "Helipilte Alm-Pedjalt" ja "PASTORAAL - helirännak põldudel ja heinamaadel", müük. Laekunud vahenditest oli võimalik järgmise sarja kuuluva heliplaadi väljaandmine. Projekti "Kõrv loodusesse" juht Veljo Runnel tegeleb jätkuvalt loodushelide salvestamisega.

Üldtegevused

Vabaühenduste fondi toel viis ELF 2008. a. augustist 2009. a. detsembrini läbi projekti "Eestimaa Looduse Fondi juhtimisvõimekuse tõstmine, eestkostetegevuse kvaliteedi parandamine ja avaliku vastutavuse suurendamine".

Projekt aitas ELFi arendada partnerlust riigiasutuste, kodanike ja avalikke huve esindavate vabaühenduste vahel ning suurendada ELFi tegevuse läbipaistvust, seeläbi ka avalikku vastutavust, näiteks avaldati ELFi kodulehel täpsem ülevaade organisatsiooni toimimise kohta. Oluline oli kontaktide ja koostööosidemetega tegelemine läbi viidud arenguseminaride käigus ELFi asutajate ja partneritega; Eesti Keskkonnaühenduste Koja tegevustes osalemine ja ühiste seisukohtade ning ettepanekute koostamine valdkondlikel teemadel; mõnede vabaühenduste nõustamine ja ELFi töö korralduse tutvustamine; ELFi kommunikatsiooni paranemine (tehnilised lahendused kodulehel, teavitustegevus, kommunikatsioonistrateegiate edasiarendus) ja aruandlusvormide ning kanalite arendamine (näit videointervjuude kasutamine tegevuste kirjeldamisel). Paranes ELFi looduskaitse tegevuse kvaliteet läbi ELFi IT süsteemide arenduse ja eestkostega seotud inimeste töötingimuste arendamise. Samuti vaadati enamuse ELFi töötajate ja täiendavate ekspertide toel üle senine eestkostetegevus ja määratleti prioriteetsed tegevused, millega tegelemine on kriitiline või Eestis katmata.

Projekti raames viidi läbi kaks strateegiakoosolekut (vt ka allpool), meediakoolitus ja meeskonnajuhtumise koolitus kõigile ELFi töötajatele, tulemusjuhtimiskoolitus juhatajatele. Kokku kutsuti ka ELFi asutajad ja partnerid, kellelt oodati tagasisidet, hinnangut ja ettepanekuid ELFi tegevuse suhtes. ELFi tegevust hinnati üldiselt positiivselt, väga palju uusi ideid ei antud, küll aga kinnitati valmisolekut (edasiseks) koostööks. Läbiviidud arutelude tõstatatud küsimuste põhjal võeti ELFi juhataja poolt plaani arutada nõukoguga läbi kaks teemat:

- 1) ELFi toimimine fondina, sh kas ja kuidas ELF peaks tegutsema (rohkem) raha jagajana (näit Rahvuskultuuri fond) või on ka senine tegevus on fondi-laadne (KIKi või EL rahade hankimine looduskaitse projektide elluviimiseks, mis paljuski põhinevad ka sisseostetavatel töödel - näit Gretagrundi madaliku inventeerimine);
- 2) ELFi juhtimine, sh nõukogu roll ja küsimus, kas ELFi on apoliitiline või kõiki poliitilisi erakondi kaasav nõukogu.

22.05.2009 toimunud nõukogu koosolekul 1) pandi juhatajale ülesandeks valmistada ette statuut fondilise tegevuse arendamiseks. Samas leiti, et seonduvalt majandustingimuste halvenemisega ei ole olukord vastavate tegevuste algatamiseks soodus ja tegevuste arendamine on võimalik üksnes kindlate toetajate leidmisel. Viimase osas pole senini lahendust leitud. Statuut on juhataja poolt ette valmistatud. 2) nõukogu poliitilisuse osas leiti, et pigem on oluline uute nõukogu liikmete valimisel jälgida printsiipi, et liikmed ei oleks valdavalt vaid ühe poliitilise erakonna ridadest. Samas on oluline inimeste taust ja kogemused, millega nõukogu töösse saab anda panuse. Arutelul leiti ka üksmeelselt, et nõukogu liikmetele

peab panema konkreetsemad ülesanded või selgitama neile vastavaid ootusi – see vähendab ka senist ebaselgust nõukogu ja tema liikmete rollist. Viimane on ka oluline muudatus edaspidiselt ELFi nõukogu töö kavandamisel.

ELFi strateegiakoosolek Palupõhjas 27. aug 2009.

Valdkonna eest vastutajate ja projektijuhtide koostasid 10-15 minutilised ettekanded (sh ka kirjalik ülevaade) järgnevas võtmes:

- tutvustada enda tegevusi ja plaane põhimõttel: mida tehti 2008.-2009. aastal;
- millised on sisulised väljakutsed, mida saavutada plaanitakse ja millise taktikaga (teha ise, teha lobitööd, otsida partnereid või delegeerida jne.);
- mis on plaanid (kas on rahaline kate/ressursid) ja siis projekti spetsiifilisi probleeme, mis vajavad edasise arengu seisukohalt lahendust.

Seminarilt saadud ideede põhjal algatati looduskaitse eestkostetegevuse strateegiline planeerimine – avaliku konkursi tulemusel kaasati täiendava nõunikuna ELFi kunagine tegevjuht ja juhatuse esimees Rein Kuresoo. Tööde käigus analüüsiti Eesti riikliku looduskaitsepoliitika eesmärkide seadmist ja elluviimist ning määratlema katmata valdkonnad-tegevused. Nende tegevuste ajastus ühtis ka „Looduskaitse arengukava aastani 2030“ koostamise protsessiga ja andis ELFile suuremad võimalused antud strateegilisse dokumenti sisendi pakkumiseks. Projekti raames koostati ka rahastustaotlus Vabaühenduste Fondi hundivaatlejate võrgustiku koondamiseks eesmärgiga koguda täiendavat teavet suurkiskjate populatsiooni kohta Eestis, mida saaks kasutada adekvaatsemate otsuste tegemiseks, näiteks jahikvootide kohta otsuste tegemisel.

Arenguseminari ühe osana tutvustati ELFi töötajate arenguestluste käigus kuuludut. Peamised järeldused projekti raames läbi viidud arenguestlustest:

- ELFi töötajad on suuresti rahul praeguse olukorra ja seniste arendustega;
- Probleemaatilise nähti kontorite haldusega seonduvat (nii olmeliste probleemide lahendamine kui ka elektriküte ning üldine atmosfäär – eelistatuna nähakse vähem ressursse kasutataval pindadel asumist). Samuti Tallinna kontori tegevus, mis siiski ei ole loonud piisavalt tingimusi selle regulaarseks kasutamiseks Tallinnas asuvate projektijuhtide poolt.
- Endiselt toodi esile vajadus merekomisjoni koordinaatori järele, samuti tehti ettepanekud merebioloogi tööleasumiseks.
- Esitati mitmeid ettepanekuid tegevuste laiendamiseks.

Ettevõtmise läbiviimist toetas Vabaühenduste Fond, mida rahastavad Norra, Island ja Liechtenstein Avatud Eesti Fondi vahendusel.

Avalikkussuhted 2009. aastal

Kommunikatsioon on oluline kõigi ELFi tegevuste juures, olles sageli määrav komponent ELFi tegevustes. ELFi sise- ja väliskommunikatsioonis on püsieesmärgiks erinevate ELFi tegevuste vahelise sünergia tekitamine, vältimaks nõnda liigselt projektipõhiseks killustumist.

Seda eesmärki aitavad saavutada pidevad töökoosolekud, koolitused, toimiv sisesuhtlus nii siselistis kui ka inimeste vahel otse, mitteformaalselt - mis kõik aitab kaasa tõhusale infovahetusele ja "õppiva organisatsiooni" mudeli rakendamisele.

ELFi meediatöös on eesmärgiks ELFi võime Eesti looduskeskkonda puudutataval teemadel oma sõna avalikkuse jaoks sekka öelda. Pidevalt on ELF esindatud olulisemates Eesti meediakanalites, üha rohkem on ELF asunud sõna võtma ka rahvusvaheliselt. Siiski pole meedianähtavus eesmärk iseenesest, vaid alati suunatud konkreetsele probleemile teavitamisele ning lahenduse otsimisele. Avalikkusele suunatud tegevusi kannab ELFi töötajate poolne panus info edastamisse ja koostöö organisatsioonis. Ülevaade 2009. aasta meediakajastusest on avaldatud ELFi kodulehel:

<http://www.elfond.ee/uudised/ajakirjandus>

Üheks avalikkusele kättesaadavaks ELFi-poolseks infokanaliks on ELFi koduleht

www.elfond.ee, mida pidevalt täiendatakse ja toimetatakse. ELFi kodulehel kajastatakse organisatsiooni tegevust kolmes keeles: eesti, inglise ja vene keel.

ELFi tegevuste osas koostatakse vähemalt iga kahe kuu kohta infoleht, millest teavitatakse elektronposti teel vabatahtlikke, toetajaid ja partnereid, infolehed on kättesaadavad ka kodulehel.

ELF on esindatud erinevates uue meedia valdkondades: wikipedias, sotsiaalvõrgustikest Orkutis ja Facebookis, soraadiliselt on ELF esindatud blogosfääris, videoportaalidest on ELFi kanal Youtube's ja Vimeo.

ELFi teabejuht on Ivar Tamm.

Turundus & rahakogumine (fundraising) erasektorist

Erasektori koostöökontaktide arv ELFi tegevusse on eelneva paari aastaga võrreldes suhteliselt stabiilne. Pikemaajalisem (üle ühe aastane) koostöö toimub järgmiste firmadega: AS Ecoprint, OÜ Lõunakeskus, AS Tartu Õlletehas (Aura), [Estonian](#) Nature Tours, AS Stora Enso Mets, Vesilind OÜ, Olympus Estonia OÜ, Hula Bamboo OÜ (RipCurl), AS Tallink Gruppja paljud teised. Teisalt on iga koostöö ajal ressurssi ja kogemusi nõudev, mille osas on ELFis veel palju arenguruumi. Oma osa on siin ka rõhuasetus peamiselt riiklikele rahastutele, mille administreerimise ja aruandluse kõrval on jäänud vähe aega erasektori suunas tegutsemiseks.

Sügisel valiti ELF taaskord Swedpanga annetuskeskkonna liikmeks – seekordne tegevustik, millele rahastust otsitakse, on lendorava projekt. Aasta lõpuks oli annetuskeskkonna kaudu annetusi kogunenud kokku 107 827 krooni, neist lendoravale 55 599 krooni ja sõltumatute looduskaitseeksperptide toetuseks 52 228 krooni.

Koostöös Studio Viridisega lõpetati Tabasalu looduspargis loodusraja teostus. Töid finantseeris A Le Coq Tartu Õlletehas AS.

Koostöö ja ühistegevus

Jätkunud on Eesti keskkonnaorganisatsioonide koostöö Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) raames. EKO eesmärk on koondada jõudusid keskkonnakaitse huvide selgemaks esindamiseks avalikkuse ees ja riiklikul tasandil. ELF kureerib mitut valdkonda (metsandus, Natura 2000, soode kaitse ja kasutus) ja osaleb mitmetes spetsiifilistes tegevustes, oluline on siinjuures ressursside olemasolu.

Jätkus ka ELFi ning teiste EKO organisatsioonide looduskaitseeksperptide poolt Ametlike teadaannete jälgimine. ELFi looduskaitseeksperdi Eerik Leibaku hooleks oli teadaannete analüüs looduskaitse seisukohast, eriti Natura 2000 võrgustikuga arvestamisel. Majandussurutis on jälgimistö muutnud pisut lihtsamaks, sest nii looduskaitse oluliste teadete üldhulk kui ka reageerimist vajavate juhtumite arv on varasemate aastatega võrreldes selgelt vähenenud. Kokku tuvastati 2009.a. 122 sellist juhtumit, nendest 28-l tuleb jätkuvalt silm peal hoida (ülejäänud kas lahenedid kirjavahetuse tulemusena teadaannete esitajaga, vaiete või teabenõuete esitamise järel või siis polnud meie sekkumine vajalik). Lisaks on käsitlusel veel 57 aastail 2006-2008 algatatud juhtumit, millel KSH protsess parajasti käimas või siis mingil põhjusel hoopis seiskunud vms. Vaid kolmel juhul pöördus ELF vastavalt sõlmitud lepingule KÕK-i poole vaide või teabenõude koostamiseks; ülejäänud puhkudel reageeris ELF ise või võtsime asja vaid teadmiseks.

Kokkuvõttes on see EKO koordineeritud tegevus vajalik mitte ainult otseses mõttes (vaieldavatesse, sh keskkonnavaenulikesse juhtumitesse sekkumine jne), vaid ka omavalitsuste, Keskkonnaameti, KKM-i jne töötajatele selge signaali andmises, et nende tegevusel hoitakse keskkonna-temaatikast lähtuvalt silm pidevalt peal. Mitmel puhul on tänatud nende jt ametkondade poolt EKO-t kas lahendusele sisulise kaasaaitamise eest, probleemidele või puudustele tähelepanu juhtimise eest või meiepoolsete ettepanekute eest.

ELFi osalemine erinevates protsessides, sealjuures EKO esindamine 2008. kui ka 2009. aastal:

- Metsandusnõukogu, kokku kutsutud keskkonnaministri juurde – Kaupo Kohv
- Eesti metsanduse arengukava aastani 2020^a koostamise juhtgrupp – Kaupo Kohv
- Elurikkuse aasta 2010 komisjon – Kaupo Kohv
- Norra ja EMP finantsmehhanismi juhtkomisjon – Jüri-Ott Salm
- Cartagena bioloogilise ohutuse protokollilise ellurakendamise ettevalmistamise projekti juhtkomitee – Nastja Pertsjonok
- Merekeskkonna kaitse, sh merenduse ja merekaitse komisjon – Ele Vahtmäe, Jüri-Ott Salm, Agni Kaldma (vaatleja staatus)
- Ramsari konventsiooni töörühm (märgalade kaitse) – Eerik Leibak
- Turbaalade kontseptsiooni töörühm – Eerik Leibak
- Säästva metsamajandamise standardi – FSC keskkonnanõuetele vastavuse eest hea seismine – Kaupo Kohv
- Natura 2000 – Eerik Leibak
- Geenitehnoloogia komisjon - Nastja Pertsjonok, Henri Laupmaa, Lauri Lutsar
- Põllumajanduse ja Maaelu Arengu Nõukoda – Kristjan Piirimäe

- EHE märgise komisjon – koordineerib Ökoturismi Ühendus – Tarmo Tüür
- CEEweb säästva turismi tööruhm – Tarmo Tüür
- EUROBATS'i nõuandekogu tuuleturbiinide mõju hindamiseks nahkhiirtele – Lauri Lutsar

ELFi pikaajalisteks partneriteks on peaaegu kõik Eesti suuremad kaitsealad, kes toimivad 2009. aastast Keskkonnaameti haldusalas.

2008. a. jahenesid suhted Keskkonnaministeeriumi juhtkonna ja EKO vahel looduskaitse haldussüsteemi reformimise protsessi tulemusena, mis jättis arvestamata tehtud ettepanekud nii keskkonnaorganisatsioonide kui ka valdkonna ekspertide poolt. Samas toimus sellevõrra intensiivsem suhtlus ministeeriumi osakondade kui ka haldusalas olevate asutustega. Seonduvalt Nord Streami protsessis sarnaste seisukohtadele jõudmisega ja ühiste huvide kaitsmisega kerkis EKO ja keskkonnaministeeriumi vaheline kohtumine taas päevakorda ja kohtumine viidi läbi 2009. a. hilissügisel. Siiski näitas kohtumise lahtiseks jäänud seisukohtade paljusust (v.a. Nord Streami protsess), et senine kokkusaamiste formaat tuleb ümber vaadata. Vastavad arutelud on planeeritud EKO sees ka keskkonnaministeeriumiga.

Üheksat Eesti keskkonnaühendust (ka ELF) liitv Eesti Keskkonnaühenduste Koda (EKO) valis kuuendat korda aasta keskkonnategu ja keskkonnakirvest. 2009. aasta parim keskkonnategu on teadlaste Ivar Puura ja Tarmo Soomere initsiatiiv Nord Stream gaasitoru rajamise võimalikele negatiivsetele keskkonnamõjudele tähelepanu juhtimisel. Keskkonnakirve tiitel negatiivsete tegude (vt eespool) eest läks Utileek OÜ'le ja Utileek Lõuna OÜ'le.

Teiste koostööpartneritena toome ära mõned omavalitsused (Harku vald) ja riigiasutused (Keskkonnaamet, Päästeamet). ELF teeb pikaajalist koostööd ka mitmete äriühingutega, kelle seast enim on panustanud AS Ecoprint (endine AS Triip), Estonian Nature Tours ja AS Stora Enso Mets.

ELF kuulub kodanike- ja organisatsioonide ühendustesse Eesti FSC Töögrupp, Eesti

Hobuse Kaitse Ühing, Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit, Tabasalu

Looduspark, FSC - Forest Stewardship Council, Maailma Looduskaitseliit (IUCN),

CEEweb for Biodiversity, GENET - European NGO Network on Genetic Engineering.

Rahvusvahelisel tasemel osaletakse Maailma Looduse Fondi (WWF), HELCOMi töös, samuti BTCV algatatud elupõhist õpet ja vabatahtlike kaasamist käsitlevates projektides. ELFi tööd toetavad mitmete rahvusvaheliste konventsioonide (HELCOM, Aarhus, EUROBATS jt) kokkulepped.

ELF on olnud mitmete organisatsioonide asutajate seas (Taaskasutuskeskus MTÜ, Keri Selts MTÜ, SA Keskkonnaõiguse Keskus, Pokumaa SA) ning andnud tegevusi üle inimestele ja organisatsioonidele, kes viivad alustatud töid kohapeal edasi või suudavad iseseisvana paremini ühiseid eesmärke ellu viia.

Alates 2005. aastast osales ELF naabruspoliitikat, maailmaharidust ja arengukoostööd edendavas projektis koondnimega FEST - Eesti, Soome ja Rootsi arengukoostöö valdkonnas tegutsevate kodanikeühenduste võimekuse tõstmine teavitustöös, samuti eeskoste- ja lobitöö läbiviimisel ning osalemisel rahvusvahelistes projektides Euroopa Liidu arengukoostöö poliitika kontekstis. ELFi rolliks oli 7 arengukoostöö teemalise filmi tegemise korraldamine koostöös OÜ-ga Vesilind, meediakajastuse korraldamine Rohelises Väravas ja projekti veebilehe administreerimine. Filmid on leitavad Maailmakooli portaalis www.maailmakool.ee, kuhu on koondatud Eestis toodetud ja tõlgitud maailmahariduse materjalid koolidele, õpetajatele ja noortele. Samuti leidsid mitu filmi kajastuse Eesti telekanalites ja loodetavasti jõuavad mõned ka piiri taha.

Projekti kestis kuni 2009. aasta märtsini, tegevusi korraldas ELFi Jüri-Ott Salm.

Juhtorganisatsioon: Soome Kurtide Ühing. Partnerid: Eesti Euroopa Liikumine/ Arengukoostöö Ümarlaud, Concord Sweden (Rootsi), FinnChurchAid (FCA, Soome), Rahvusvaheline Solidaarsuse Fond (Soome), Kehys RY Soome Arengukoostöö Organisatsioonide Ümarlaud. Rahastaja: Euroopa Liit.

Võimaliku jätku osas antud valdkonnas tegutsemiseks on plaani peetud Eesti Arengukoostöö Ümarlauaga ja koostatud projektitaotlus, kuidas paremini mõista globaalsete muutuste mõju Eestile ja Eesti enese mõjusid. Avatud Eesti Fondi Vabariiklaste Fond ka taotluse rahuldab ja tegevused käivituvad 2010. a jaanuaris.

Välja antud stipendiumid ja toetused

ELF annab iga-aastaselt välja Noore Looduskaitse Auhinna. Noore Looduskaitse Auhind on loodud Kaja ja Aleksei Lotmani ELFi loodud sihtrahastu baasil. Noore Looduskaitse Auhinna žürii otsustas 2009. aasta auhinna anda Murel Meriveele (25), kes on alates 2003. aastast

töötanud viimasel ajal pidevalt muutuv

looduskaitseüsteemis ja hoolimata nendest teatud määral tagasilöökidest ja segadustest polnud vähenenud tema tööpanus Eesti looduskaitse. Auhinna rahaline väärtus oli 10 000 krooni. Auhinna sihtrahastusse tegi annetuse 2008. a. Kumari Reisid OÜ ja OÜ 360 kraadi.

2008. a. alates annab ELF välja ka Aleksei Lotmani poolt algatatud Parima noore loodustaluniku auhinda, mis anti välja koostöös Eestimaa Talupidajate Keskkliidu poolt korraldatud konkursi "Eesti Parim Talu 2009" eriauhinnana.

Parima noore loodustaluniku auhinna sai 2009.a. lihavesikasvataja Argo Hein Matsalust.

Auhinna rahaline väärtus oli 10 000 krooni.

Parim noor loodustalunik selgitati välja nende noorte talupidajate hulgast, kes toodavad kas mahemeetodil, keskkonda säästvalt või aitavad oma tegevusega kaasa loodusliku mitmekesisuse säilitamisele või suurendamisele.

Läänemere sõbralik Põllumajandustootja.

2009. a andis ELF välja ka kõige Läänemeresõbralikuma põllumajandustootja auhinna Maailma Looduse Fondi (WWF) ja Läänemeremaade Talunike Keskkonnafoorumi (BFFE) algatatud konkursil, mille eesmärgiks on leida parimaid "läänemeresõbralikke" põllumajanduspraktikaid - praktikaid, mis vähendavad põllumajandusest tulenevat Läänemere saastekoormust. Ümber Läänemere otsitakse Läänemere sõbralikku põllumajandustootjat, kes valitakse rahvuslike voorude võitjate hulgast üheksalt maalt. Konkurss aitab jagada kogemusi ning rõhutada säästva põllumajanduse olulisust, et vähendada Läänemere eutrofeerumisohtu. Eesti eelvooru võitis OÜ Viraito. OÜ Viraito on Põltsamaa vallas asuv perefirma, mis asutati 1999 aastal. Põllumajandusliku tegevuse põhialad on piimatootmine ning taimekasvatuse teraviljakasvatuse ja rohusõötade tootmine. Auhinna rahaline väärtus oli 1000 eurot.

Raamatupidamise aastaaruanne

Tegevjuhtkonna deklaratsioon

Juhatus kinnitab SA Eestimaa Looduse Fond 2009. a. raamatupidamise aastaaruande koostamise õigsust ja täielikkust.

Juhatus kinnitab, et :

1. raamatupidamise aastaaruande koostamisel rakendatud arvestuspõhimõtted on vastavuses Eesti hea raamatupidamistavaga;
2. raamatupidamise aastaaruanne kajastab õigesti ja õiglaselt ettevõtte finantsseisundit, majandustulemust ja rahavoogusid;
3. SA Eestimaa Looduse Fond on jätkuvalt tegutsev.

Bilanss

(kroonides)

	31.12.2009	31.12.2008	Lisa nr
Varad			
Käibevara			
Raha	788 083	387 853	2
Nõuded ja ettemaksud	1 677 619	1 760 840	3,15
Varud	33 413	67 776	
Kokku käibevara	2 499 115	2 216 469	
Põhivara			
Finantsinvesteeringud	151 022	151 144	5,6
Kinnisvarainvesteeringud	379 397	379 397	7
Materiaalne põhivara	732 249	770 082	8
Immateriaalne põhivara	67 827	0	9
Kokku põhivara	1 330 495	1 300 623	
Kokku varad	3 829 610	3 517 092	
Kohustused ja netovara			
Kohustused			
Lühiajalised kohustused			
Laenukohustused	664 430	435 268	11
Võlad ja ettemaksud	816 576	436 118	4,12
Sihtotstarbelised tasud, annetused, toetused	1 141 491	1 612 504	15
Kokku lühiajalised kohustused	2 622 497	2 483 890	
Pikaajalised kohustused			
Eraldised	17 500	17 500	14
Sihtotstarbelised tasud, annetused, toetused	276 186	639 326	15
Kokku pikaajalised kohustused	293 686	656 826	
Kokku kohustused	2 916 183	3 140 716	
Netovara			
Sihtkapital	197 702	190 946	
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	185 430	208 281	
Aruandeaasta tulem	530 295	-22 851	
Kokku netovara	913 427	376 376	
Kokku kohustused ja netovara	3 829 610	3 517 092	

Tulemiaruanne

(kroonides)

	2009	2008	Lisa nr
Tulud			
Annetused ja toetused	7 449 322	9 560 381	15,16
Tulu ettevõtlusest	965 028	1 384 293	17
Muud tulud	604 139	105 432	16,18
Kokku tulud	9 018 489	11 050 106	
Kulud			
Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	-4 181 053	-7 076 331	
Jagatud annetused ja toetused	0	-10 000	
Mitmesugused tegevuskulud	-708 509	-853 243	19
Tööjõukulud	-3 483 105	-2 954 239	20
Põhivara kulum ja väärtuse langus	-119 543	-113 508	8,9
Muud kulud	0	-765	
Kokku kulud	-8 492 210	-11 008 086	
Kokku põhitegevuse tulem	526 279	42 020	
Finantstulud ja -kulud	4 016	-64 871	21
Aruandeaasta tulem	530 295	-22 851	

Rahavoogude aruanne

(kroonides)

	2009	2008	Lisa nr
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem	526 279	42 020	
Korrigeerimised			
Põhivara kulum ja väärtuse langus	119 543	113 508	8,9
Muud korrigeerimised	-436 998	-228 819	8,18
Kokku korrigeerimised	-317 455	-115 311	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	-263 870	40 680	3
Varude muutus	34 363	-19 647	
Põhitegevusega seotud kohustuste ja ettemaksete muutus	362 958	-3 812	11,12
Makstud intressid	-12 087	-53 023	21
Laekumised sihtotstarbelistest tasudest, annetustest, toetustest	-38 206	41 422	15
Kokku rahavood põhitegevusest	291 982	-67 671	
Rahavood investeerimistegevusest			
Tasutud materiaalse ja immateriaalse põhivara soetamisel	-143 895	0	8,9
Laekunud intressid	16 225	0	21
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-127 670	0	
Rahavood finantseerimistegevusest			
Arvelduskrediidi saldo muutus	229 162	328 031	11
Laekunud sihtkapital	26 756	8 187	
Muud väljamaksud finantseerimistegevusest	-20 000	-28 670	
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	235 918	307 548	
Kokku rahavood	400 230	239 877	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	387 853	147 976	
Raha ja raha ekvivalentide muutus	400 230	239 877	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	788 083	387 853	

Netovara muutuste aruanne

(kroonides)

			Kokku netovara
	Sihtkapital	Akumuleeritud tulem	
31.12.2007	211 429	208 281	419 710
Aruandeaasta tulem	0	-22 851	-22 851
Muud muutused netovaras	-20 483	0	-20 483
31.12.2008	190 946	185 430	376 376
Aruandeaasta tulem	0	530 295	530 295
Muud muutused netovaras	6 756	0	6 756
31.12.2009	197 702	715 725	913 427

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

SA Eestimaa Looduse Fond 2009. aasta raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti Vabariigi hea raamatupidamistavaga. Hea raamatupidamistava põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antud juhendid. Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud soetusmaksumuse printsiibist, välja arvatud juhtudel, mida on kirjeldatud alljärgnevates arvestuspõhimõtetes. Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud Eesti kroonides.

Raha

Raha ja selle ekvivalentidena kajastatakse bilansis raha kirjel ja rahavoogude aruandes kassas olevat sularaha, arvelduskontode jääke (v.a. arvelduskrediit), kuni 3-kuulisi tähtajalisi deposiite ning rahaturufondi osakuid. Arvelduskrediiti kajastatakse bilansis lühiajaliste laenukohustuste koosseisus.

Välisvaluutas toimunud tehingud ning välisvaluutas fikseeritud finantsvarad ja -kohustused

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Eesti Panga valuutakursid. Kõik välisvaluutas fikseeritud monetaarsed varad ja -kohustused (rahas tasutavad nõuded ja laenud) ning välisvaluutas fikseeritud mittemonetaarsed varad ja -kohustused, mida kajastatakse õiglase väärtuse meetodil (õiglase väärtuse meetodil kajastatavad kinnisvarainvesteeringud; bioloogilised varad; lühi- ja pikaajalised finantsinvesteeringud aktsiatesse ja teistesse omakapitaliinstrumentidesse, mille õiglase väärtus on usaldusväärset hinnatav), hinnatakse bilansipäeval ümber Eesti kroonidesse ametlikult kehtivate Eesti Panga valuutakursside alusel. Välisvaluutatehingutest saadud kasumid ja kahjumid kajastatakse kasumiaruandes perioodi tulu ja kuluna.

Finantsinvesteeringud

Lühi- ja pikaajaliste finantsinvesteeringute kajastamisel kasutatakse väärtuspäeva meetodit. Lühiajaliste finantsinvesteeringutena kajastatakse kauplemisesmärgil hoitavad väärtpaberid (aktsiad, võlakirjad, obligatsioonid, fondi osakud jne.) ning kindla lunastustähtajaga väärtpaberid, mille lunastustähtaeg on 12 kuu jooksul bilansipäevast. Pikaajaliste finantsinvesteeringutena (muude pikaajaliste aktsiate ja väärtpaberitena) kajastatakse väärtpabereid (aktsiad, võlakirjad, obligatsioonid, fondi osakud jne.), mida tõenäoliselt ei müüda lähema 12 kuu jooksul (v.a. investeeringud tütar- ja sidusettevõtjatesse) ning kindla lunastustähtajaga väärtpaberid, mille lunastustähtaeg on hiljem kui 12 kuud pärast bilansipäeva.

Lühi- ja pikaajalisi finantsinvesteeringuid aktsiatesse ja teistesse omakapitaliinstrumentidesse (v.a. sellised osalused tütar- ja sidusettevõtjates, mida kajastatakse konsolideerimise või kapitaliosaluse meetodil) kajastatakse õiglases väärtuses, juhul kui see on usaldusväärset hinnatav. Õiglase väärtuse aluseks on finantsinstrumendi noteeritud turuhind. Aktsiaid ja muid omakapitaliinstrumente, mille õiglase väärtus ei ole usaldusväärset hinnatav, kajastatakse soetusmaksumuses (miinus võimalikud allahindlused, kui investeeringu kaetav väärtus on langenud alla bilansilise väärtuse).

Tütar- ja sidusettevõtjate aktsiad või osad

Tütarettevõtteks loetakse ettevõtet, mille üle emaettevõtjal on kontroll. Tütarettevõtet loetakse emaettevõtja kontrolli all olevaks, kui emaettevõtja omab kas otseselt või kaudselt üle 50% tütarettevõtja

hääleõiguslikest aktsiatest või osadest või on muul moel võimeline kontrollima tütaretevõtja tegevus- ja finantspoliitikat.

Sidusettevõtte on ettevõtte, mille üle emaettevõttel on oluline mõju, kuid mida ta ei kontrolli. Üldjuhul eeldatakse olulise mõju olemasolu juhul, kui ettevõtte omab sidusettevõttes 20% kuni 50% hääleõiguslikest aktsiatest või osadest.

Investeeringud tütar- ja sidusettevõtetesse kajastatakse bilansis kasutades kapitaliosaluse Kapitaliosaluse meetodi kohaselt võetakse investeering algselt arvele tema soetusmaksumuses, mida korrigeeritakse järgmistel perioodidel ettevõtte osalusega muutustes investeeringuobjekti omakapitalis (nii muutused investeeringuobjekti kasumis/kahjumis kui muudel omakapitali kirjetel), omandamisel tekkinud firmaväärtuse võimalike allahindlustega ning omandamisel tekkinud negatiivse firmaväärtuse tuluna kajastamisega. Omavahelistes tehingutes tekkinud realiseerumata kasumid elimineeritakse vastavalt ettevõtte osaluse suurusele. Realiseerimata kahjumid elimineeritakse samuti, välja arvatud juhul, kui kahjumi põhjuseks on vara väärtuse langus.

Juhul kui ettevõtte osalus kapitaliosaluse meetodil kajastatava investeeringuobjekti kahjumis on võrdne või ületab investeeringuobjekti bilansilist väärtust, vähendatakse investeeringu bilansilist väärtust nullini ning edasisi kahjumeid kajastatakse bilansiväliselt. Juhul kui ettevõtte on garanteerinud või kohustatud rahuldama investeeringuobjekti kohustusi, kajastatakse bilansis nii vastavat kohustust kui kapitaliosaluse meetodi kahjumit.

Osalust omandatud tütar- ning sidusettevõtete varades ja kohustustes ning omandamisel tekkinud firmaväärtust kajastatakse bilansis netosummana vastavalt ridadel „Tütaretevõtete aktsiad ja osad“ ning „Sidusettevõtete aktsiad ja osad“.

Nõuded ja ettemaksud

Nõuetena ostjate vastu kajastatakse ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus tekkinud lühiajalisi nõudeid. Nõudeid ostjate vastu kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses (s.o. nominaalväärtus miinus vajadusel tehtavad allahindlused).

Individuaalselt oluliste nõuete väärtuse langust (st. vajadust allahindluseks) hinnatakse iga ostja kohta eraldi, lähtudes eeldatavasti tulevikus laekuvate summade nüüdisväärtusest. Selliste nõuete puhul, mis ei ole individuaalselt olulised ja mille suhtes ei ole otseselt teada, et nende väärtus oleks langenud, hinnatakse väärtuse langust kogumina., arvestades eelmiste aastate kogemust laekumata jäänud nõuete osas. Varem alla hinnatud ebatõenäoliste nõuete laekumist kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu vähendamisenä.

Varud

Varud võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, mis koosneb ostukulutustest, tootmiskulutustest ja muudest kulutustest, mis on vajalikud varude viimiseks nende olemasolevasse asukohta ja seisundisse. Varude ostukulutused sisaldavad lisaks ostuhinnale varude ostuga kaasnevaid mittetagastatavaid makse ja varude soetamisega otseselt seotud transpordikulutusi, millest on maha arvatud hinnaalandid ja dotatsioonid. Varude tootmiskulutused sisaldavad nii otseseid toodetega seotud kulutusi (tooraine ja materjalide ning pakkematerjali maksumus, lõpetamata toodangu ladustamisega seotud vältimatud kulutused, tööliste palgad) kui ka proportsionaalset osa tootmise üldkuludest (tootmishoonete ja -seadmete amortisatsioon, remondikulu, tootmisega seotud juhtkonna palgad).

Varude soetusmaksumuse arvestuspõhimõtted

Varude soetusmaksumuse arvestamisel kasutatakse FIFO meetodit. Varud hinnatakse bilansis lähtudes sellest, mis on madalam, kas soetusmaksumus või neto realiseerimisväärtus.

Kinnisvarainvesteeringud

Kinnisvarainvesteeringuna on kajastatud kinnisvaraobjekte (maa, hoone), mida ettevõtte hoiab renditulu teenimise või turuväärtuse kasvu eesmärgil ja mida ei kasutata enda majandustegevuses. Kinnisvarainvesteering võetakse bilansis algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis sisaldab ka soetamisega otseselt seonduvaid tehingutasusid (s.o notaritasud, riigilõivud, nõustajatele makstud tasud ja muud kulutused, ilma milleta ei oleks ostutehing tõenäoliselt aset leidnud). Edasi kajastatakse kinnisvarainvesteeringuid soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud allahindlused väärtuse langusest.

Amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsioonimäär määratakse igale kinnisvarainvesteeringu objektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeas. Juhul kui kinnisvarainvesteeringu objekt koosneb üksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena ning määratakse ka vastavalt nende kasulikule elueale eraldi amortisatsiooninormid. Ettevõtte kinnisvarainvesteeringule rakendatav amortisatsioonimäär on 3-5% aastas. Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust

Hilisemad kulutused on lisatud kinnisvarainvesteeringu soetusmaksumusele juhul, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab seoses kulutustega tulevikus majanduslikku kasu ning kulutuste soetusmaksumust on võimalik usaldusväärselt mõõta. Muud hilisemad kulutused (näiteks remont, hooldus) on kajastatud aruandeperioodi kuludes. Juhul, kui kinnisvarainvesteeringu objektil vahetatakse välja mõni komponent, lisatakse uue komponendi soetusmaksumus objekti soetusmaksumusele ning asendatava komponendi jääkmaksumus kantakse bilansist maha.

Materiaalne ja immateriaalne põhivara

Materiaalseks põhivaraks loetakse ettevõtte enda majandustegevuses kasutatavaid varasid kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 20 000 krooni.

Materiaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast (k.a tollimaks ja muud mittetagastatavad maksud) ja otseselt soetamisega seotud kulutustest, mis on vajalikud vara viimiseks tema tööseisundisse ja -asukohta. Materiaalset põhivara kajastatakse bilansis tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumulieeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kapitalirendile võetud materiaalse põhivara arvestus toimub sarnaselt ostetud põhivaraga.

Materiaalse põhivara objektile tehtud hilisemad väljaminekud kajastatakse põhivarana, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab varaobjektiga seotud tulevast majanduslikku kasu ning varaobjekti soetusmaksumust saab usaldusväärselt mõõta. Muid hooldus- ja remondikuluseid kajastatakse kuluna nende toimumise momendil.

Amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsioonimäär määratakse igale põhivara objektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeas. Olulise lõppväärtusega varaobjektide puhul amortiseeritakse kasuliku eluea jooksul kulusse ainult soetusmaksumuse ja lõppväärtuse vahelist amortiseeritavat osa. Juhul, kui vara lõppväärtus ületab tema bilansilist jääkmaksumust, lõpetatakse vara amortiseerimine.

Juhul kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena ning määratakse ka vastavalt nende kasulikule elueale eraldi amortisatsiooninormid.

Amortisatsioonimäärade on materiaalse põhivara gruppidele järgmised:

Piiramata kasutuseaga objekte (maa, püsiva väärtusega kunstiteosed, muuseumieksponaadid ja raamatud) ei amortiseerita.

Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust, vara lõpliku eemaldamiseni kasutusest või ümberklassifitseerimisel "müügiootel põhivaraks". Igal bilansipäeval hinnatakse kasutatavate amortisatsioonimäärade, amortisatsioonimeetodi ning lõppväärtuse põhjendatust.

Juhul kui põhivara kaetav väärtus (s.o kõrgem kahest järgnevast näitajast: vara neto müügihind või vara kasutusväärtus) on väiksem tema bilansilisest jääkmaksumusest, on materiaalse põhivara objektid alla hinnatud nende kaetavale väärtusele.

Laenukasutuse kulutused (näiteks intressid), mis on seotud materiaalse põhivara ehitusega, kapitaliseeritakse antud objekti soetusmaksumuses perioodi jooksul, mis on vajalik vara

otstarbekohasesse kasutusvalmidusse viimiseks. Muid laenukasutuse kulutusi kajastatakse tekkeperioodil kuluna.

Põhivara arvelevõtmise alampiir 20000

Kasulik eluiga põhivara gruppide lõikes (aastates)

Põhivara grupi nimi	Kasulik eluiga
Ehitised ja rajatised	20
Transpordivahendid	5
Muu inventar ja IT seadmed	5
Immateriaalne põhivara	5

Piiramatu kasuliku elueaga vara (nii materiaalne põhivara (maa, püsiva väärtusega kunstiteosed, muuseumieksponaadid, raamatud) kui immateriaalne põhivara (firmaväärtus) ei amortiseerita vaid kontrollitakse kord aastas vara väärtuse langust, võrreldes vara bilansilist maksumust kaetava väärtusega.

Amortiseeritavate varade puhul hinnatakse vara väärtuse võimalikule langusele viitavate asjaolude esinemist. Selliste asjaolude esinemise korral hinnatakse vara kaetavat väärtust ning võrreldakse seda bilansilise maksumusega.

Väärtuse langusest tekkinud kahjum kajastatakse summas mille võrra vara bilansiline maksumus ületab selle kaetava väärtuse. Vara kaetav väärtus on vara õiglase väärtus, millest on maha lahutatud müügikulutused, või selle kasutusväärtus, vastavalt sellele, kumb on kõrgem. Vara väärtuse languse hindamise eesmärgil hinnatakse kaetavat väärtust kas üksiku varaobjekti või väikseima võimaliku varade grupi kohta, mille jaoks on võimalik rahavoogusid eristada.

Varade allahindlusi kajastatakse aruandeperioodi kuluna.

Kord alla hinnatud varade puhul hinnatakse igal järgmisel bilansikuupäeval, kas võib olla tõenäoline, et vara kaetav väärtus on vahepeal tõusnud (v.a firmaväärtus, mille allahindlusi ei tühistata).

Allahindluse tühistamist kajastatakse aruandeaasta kasumiaruandes põhivara allahindluse kulu vähendamisena.

Rendid

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

Kapitalirenti kajastatakse bilansis vara ja kohustusena renditud vara õiglase väärtuse summas või rendimaksede miinimumsumma nüüdisväärtuses, juhul kui see on madalam. Rendimaksed jaotatakse finantskuluks (intressikulu) ja kohustuse jääkväärtuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse rendiperioodile arvestusega, et intressimäär on igal ajahetkel kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Kapitalirendi tingimustel renditud varad amortiseeritakse sarnaselt omandatud põhivaraga, kusjuures amortisatsiooniperioodiks on vara eeldatav kasulik tööiga või rendisuhte kehtivuse periood, olenevalt sellest, kumb on lühem. Kapitalirendi lepingute sõlmimisega otseselt kaasnevad rentniku poolt kantavad esmased otsekulutused kajastatakse renditava vara soetusmaksumuse koosseisus.

Kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kasumiaruandes kuluna.

Kasutusrendi tingimustel väljarenditud vara kajastatakse bilansis tavakorras, analoogselt põhivaraga. Väljarenditavat vara amortiseeritakse lähtudes ettevõttes sama tüüpi varade osas rakendatavatest amortiseerimisühemõtetest. Kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt tuluna. Kasutusrendi lepingute sõlmimisega otseselt kaasnevad esmased kulutused kajastatakse rendileandja bilansis varana (renditava varaga samal kirjel) ja amortiseeritakse kulusse rendiperioodi jooksul proportsionaalselt renditulu kajastamisega.

Finantskohustused

Kõik finantskohustused (võlad hankijatele, võetud laenud, viitvõlad, väljastatud võlakirjad ning muud lühi- ja pikaajalised võlakohustused) võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, mis sisaldab

ka kõiki soetamisega otseselt kaasnevaid kulutusi. Edasine kajastamine toimub korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil (v.a edasimüügi eesmärgil soetatud finantskohustused ning negatiivse õiglase väärtusega tuletisinstrumentid, mida kajastatakse nende õiglases väärtuses).

Lühiajaliste finantskohustuste korrigeeritud soetusmaksumus on üldjuhul võrdne nende nominaalväärtusega, mistõttu lühiajalisi finantskohustusi kajastatakse bilansis maksmisele kuuluvas summas.

Pikaajaliste finantskohustuste korrigeeritud soetusmaksumuse arvestamiseks võetakse nad algselt arvele saadud tasu õiglases väärtuses (millest on maha arvatud tehingukulutused), arvestades järgnevatel perioodidel kohustustelt intressikulu kasutades sisemise intressimäära meetodit.

Finantskohustus liigitatakse lühiajaliseks, kui selle tasumise tähtaeg on kaheteist kuu jooksul alates bilansikuupäevast; või ettevõttel pole tingimusteta õigust kohustise tasumist edasi lükata rohkem kui 12 kuud pärast bilansikuupäeva. Laenukohustusi, mille tagasimakse tähtaeg on 12 kuu jooksul bilansipäevast, kuid mis refinantseeritakse pikaajaliseks pärast bilansipäeva, kuid enne aastaaruande kinnitamist, kajastatakse lühiajalistena. Samuti kajastatakse lühiajalistena laenukohustusi, mida laenuandjal oli õigus bilansipäeval tagasi kutsuda laenulepingus sätestatud tingimuste rikkumise tõttu.

Eraldised ja tingimuslikud kohustused

Eraldistena kajastatakse bilansis tõenäolisi kohustusi, mis on avaldunud enne bilansikuupäeva toimunud sündmuste tagajärjel ning mille realiseerumise aeg või summa ei ole kindlad.

Eraldiste kajastamisel bilansis on lähtutud juhtkonna hinnangust eraldise täitmiseks tõenäoliselt vajamineva summa ning eraldise realiseerumise aja kohta. Eraldis kajastatakse bilansis summas, mis on juhtkonna hinnangu kohaselt bilansipäeva seisuga vajalik eraldisega seotud kohustuse rahuldamiseks või üleandmiseks kolmandale osapooltele.

Juhul kui eraldis realiseerub tõenäoliselt hiljem kui 12 kuu jooksul pärast bilansipäeva, kajastatakse seda diskonteeritud väärtuses (eraldisega seotud väljamaksete nüüdisväärtuse summas), välja arvatud juhul, kui diskonteerimise mõju on ebaoluline.

Annetused ja toetused

Sihtfinantseerimist kajastatakse tuluna nendes perioodides, mil leiavad aset kulud, mille kompenseerimiseks sihtfinantseerimine on mõeldud. Sihtfinantseerimine, mida saadakse eelmistel perioodidel tekkinud kulude eest või millega ei kaasne täiendavaid tulevikku suunatud tingimusi, kajastatakse tuluna perioodis, millal sihtfinantseerimine aset leidis. Sihtfinantseerimist ei kajastata tuluna enne, kui eksisteerib piisav kindlus, et ettevõtte vastab sihtfinantseerimisega seotud tingimustele ja sihtfinantseerimine laekub. Sihtfinantseerimisega kaasnevaid võimalikke kohustusi kajastatakse aruandes eraldiste või potentsiaalsete kohustustena.

Varade sihtfinantseerimise korral võetakse sihtfinantseerimise abil soetatud vara bilansis arvele tema soetusmaksumuses, varade soetamise toetuseks saadud sihtfinantseerimise summa kajastatakse bilansis kohustusena kui tulevaste perioodide tulu sihtfinantseerimisest. Soetatud vara amortiseeritakse kulusse ja sihtfinantseerimise kohustus tulusse soetatud vara kasuliku eluea jooksul.

Tegevuskulude sihtfinantseerimisel kajastatakse tulu sihtfinantseerimisest proportsionaalselt sellega seonduvate kuludega. Kasumiaruandes kajastatakse kompenseeritavat kulu ja saadud toetust mõlemaid eraldi.

Seotud osapooled

SA Eestimaa Looduse Fond aastaaruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks:

- a. tütaretevõtja;
- b. tegev- ja kõrgemat juhtkonda;
- c. eespool loetletud isikute lähedasi pereliikmeid ja nende poolt kontrollitavaid või nende olulise mõju all olevaid ettevõtteid

Tulud

Tulu kaupade müügist kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglasel väärtuses, võttes arvesse kõiki tehtud allahindlusi ja soodustusi. Tulu kaupade müügist kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle müüjalt ostjale, müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärselt määratav ning tehingust saadava tasu laekumine on tõenäoline. Tulu teenuse müügist kajastatakse teenuse osutamise järel, või juhul kui teenus osutatakse pikema ajaperioodi jooksul, siis lähtudes valmidusastme meetodist.

Kulud

Kulud on kajastatud tekkepõhiselt, tulude ja kulude vastavuse printsiibust lähtudes

Lisa 2 Raha

(kroonides)

	31.12.2009	31.12.2008
Sularaha kassas	19 819	22 116
SEB pank	12 648	3 488
Swedbank	429 705	242 977
Nordea pank	324 491	101 806
Sampo pank	556	17 466
Muud	864	0
Kokku raha	788 083	387 853

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed

(kroonides)

	31.12.2009	31.12.2008	Lisa nr
Nõuded ostjate vastu	385 157	142 756	
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	20 037	821	4
Muud lühiajalised nõuded	216	212	
Ettemaksed	7 250	5 001	
Laekumata toetused	1 264 959	1 612 050	
Kokku Nõuded ja ettemaksed	1 677 619	1 760 840	

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad

(kroonides)

	31.12.2009		31.12.2008	
	Ettemaks	Maksuvõlg	Ettemaks	Maksuvõlg
Ettevõtte tulumaks	0	1 601	0	570
Käibemaks	0	32 155	571	0
Üksikisiku tulumaks	0	79 331	0	66 877
Sotsiaalmaks	0	149 894	0	123 983
Kohustuslik kogumispension	0	684	0	3 388
Töötuskindlustusmaksed	0	13 967	0	3 305
Ettemaksukonto jääk	20 037			
Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad	20 037	277 632	571	198 123

Maksuvõlgade kirjel on kajastatud võlgnevus detsembri eest deklareeritud maksudest, mille maksetähtajad olid jaanuaris 2009 ja viitvõlad detsembri eest arvestatud töötasudelt, mis maksti välja jaanuaris 2010 ja kuulusid deklareerimisele veebruaris 2010. Riigimaksude intressivõlga ei olnud.

Lisa 5 Pikaajalised finantsinvesteeringud (kroonides)

	31.12.2009	31.12.2008
Tütarettevõtjate aktsiad ja osad	141 022	141 144
Muud pikaajalised finantsinvesteeringud	10 000	10 000
Kokku pikaajalised finantsinvesteeringud	151 022	151 144

Muude pikaajaliste finantsinvesteeringutena on kajastatud 2007 aastal tehtud sissemakse SA Keskkonnaaõiguse Keskus netovarasse.

Lisa 6 Tütarettevõtjate aktsiad ja osad (kroonides)

Tütarettevõtjate aktsiad ja osad, üldine informatsioon							
Tütarettevõtja nimetus	Asukohamaa	Põhitegevusala	Osalusemäär (%)				
			31.12.2008	31.12.2009			
ELF Ring OÜ	Eesti Vabariik	keskkonnakonsultatsioonid	100	100			
Tütarettevõtjate aktsiad ja osad, detailne informatsioon							
Tütarettevõtja nimetus	31.12.2008	Omandamine	Müük	Dividendid	Kasum (Kahjum) kapitaliosaluse meetodil	Muud muutused	31.12.2009
ELF Ring OÜ	141 144				-122		141 022
Kokku:	141 144				-122		141 022

Lisa 7 Kinnisvarainvesteeringud (kroonides)

Soetusmaksumuse meetod		
	Ehitised	Kokku
31.12.2007		
Soetusmaksumus	258 866	258 866
Jääkmaksumus	258 866	258 866
Ostud ja parendused	120 531	120 531
31.12.2008		
Soetusmaksumus	379 397	379 397
Jääkmaksumus	379 397	379 397
31.12.2009		
Soetusmaksumus	379 397	379 397
Jääkmaksumus	379 397	379 397

	2009	2008
Kinnisvarainvesteeringutelt teenitud renditulu	70 850	139 268
Kinnisvarainvesteeringute otsesed haldamiskulud	-28 097	-150 733

Alates veebruarist 2009 on sõlmitud kinnisvara üürileandmise leping tähtajaga 31. jaanuar 2019. Oodatav renditulu kuus 8860 krooni.

Kinnisvarainvesteeringule on seatud hüpoteek 05.05.2008 Nordea Bank Finland Plc Eesti filiaaliga sõlmitud arvelduskrediidilepingust tulenevate nõuete tagamiseks.

Lisa 8 Materiaalne põhivara (kroonides)

	Maa	Ehitised				Kokku
			Transpordi- vahendid	Arvutid ja arvuti- süsteemid	Masinad ja seadmed	
31.12.2007						
Soetusmaksumus	96 013	1 013 044	959 734	328 953	1 288 687	2 397 744
Akumuleeritud kulum	0	-526 438	-671 382	-316 334	-987 716	-1 514 154
Jääkmaksumus	96 013	486 606	288 352	12 619	300 971	883 590
Amortisatsioonikulu	0	-28 284	-80 004	101 390	21 386	-6 898
Allahindlused väärtuse languse tõttu	0	0	0	-106 610	-106 610	-106 610

31.12.2008						
Soetusmaksumus	96 013	1 013 044	959 734	222 343	1 182 077	2 291 134
Akumuleeritud kulum	0	-554 722	-751 386	-214 944	-966 330	-1 521 052
Jääkmaksumus	96 013	458 322	208 348	7 399	215 747	770 082
31.12.2009						
Ostud ja parendused	5 642	0	0	68 684	68 684	74 326
Amortisatsioonikulu	0	-28 284	-71 206	-12 669	-83 875	-112 159
Jääkmaksumus	101 655	430 038	137 142	63 414	200 556	732 249

Lisa 9 Immateriaalne põhivara

(kroonides)

31.12.2008		
Jääkmaksumus	0	0
Ostud ja parendused	75 211	75 211
Amortisatsioonikulu	-7 384	-7 384
Jääkmaksumus	67 827	67 827

Lisa 10 Kasutusrent

(kroonides)

Aruandekohustustlane kui rendileandja	2009	2008
Kasutusrenditulu	106 442	184 302
Järgmiste perioodide renditulu mittekatkestatavatest rendilepingutest		
	31.12.2009	31.12.2008
12 kuu jooksul	0	330 850
Üle 5 aasta	106 320	0
Rendile antud varade bilansiline jääkmaksumus		
Kinnisvarainvesteeringud	379 397	379 397
Kokku	379 397	379 397

Aruandekohustuslane kui rentnik		
	2009	2008
Kasutusrendikulu	182 637	216 178
Järgmiste perioodide rendikulu mittekatkestatavatest rendilepingutest		
	31.12.2009	31.12.2008
12 kuu jooksul	3 840	24 437
1-5 aasta jooksul	37 382	36 760
Üle 5 aasta	120 000	120 000

Lisa 11 Laenukohustused (kroonides)

SA Eestimaa Looduse Fondil on alates 31.10.2008 kuni 30.04.2011 sõlmitud arvelduslaenu leping Nordea Bank Finland Plc Eesti filiaaliga limiidiga 1 000 000 krooni. Bilansipäeva seisuga oli arvelduskrediidi kohustus 664 430 krooni. Arvelduskrediidi lepingu tagatiseks on seatud hüpoteek kinnisvarainvesteeringule.

(Lisa 7)

Lisa 12 Võlad ja ettemaksed (kroonides)

	31.12.2009	31.12.2008	Lisa nr
Võlad tarnijatele	347 720	89 030	
Võlad töövõtjatele	191 224	148 965	12
Maksuvõlad	277 632	198 123	4
Kokku võlad ja ettemaksed	816 576	436 118	

Lisa 13 Võlad töövõtjatele (kroonides)

	31.12.2009	31.12.2008	Lisa nr
Võlad töövõtjatele	133 197	99 652	
Puhkusereserv sotsiaalmaksudega	50 476	39 451	
Võlad aruandvatele isikutele	7 551	9 862	
Kokku võlad töövõtjatele	191 224	148 965	12

Võlgadena töövõtjatele on kajastatud detsembri eest arvestatud töötasud, mis kuulusid väljamaksmisele jaanuaris 2010.

Lisa 14 Eraldised

(kroonides)

	31.12.2008	31.12.2009
Pikaajaline eraldis	17 500	17 500
Kokku eraldised	17 500	17 500
	31.12.2007	31.12.2008
Pikaajaline eraldis	17 500	17 500
Kokku eraldised	17 500	17 500

SA Eestimaa Looduse Fond koos Eesti Rohelise Liikumisega loobusid 18. jaanuaril 2005.a. saadud Tallinna Ringkonnakohtu otsuse edasikaebamisest, tühistamaks keskkonnaministri 15.01.2004 otsust Saaremaa sadama keskkonnamõjude hindamise aruande heakskiitmise kohta. Seeläbi kuulub kohtuotsuste järgi SA Eestimaa Looduse Fondilt koos Eesti Rohelise Liikumisega väljamõistmisele 35 000 krooni Keskkonnaministeeriumi kasuks. Seni pole Keskkonnaministeerium nõuet nimetatud summa väljamaksmiseks esitanud.

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) § 157 lg 1 kohaselt on jõustunud kohtuotsusest või muust täitedokumendist tuleneva nõude aegumistähtaeg 30 aastat, arvates nõude sissenõutavaks muutumisest (antud juhul kohtuotsuse jõustumisest).

Lisa 15 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused (kroonides)

Brutomeetod						
	31.12.2008	Saadud	Tagastatud	Tulu/ Amortisatsioon	31.12.2009	Lisa nr
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks						
Eesti riigi eelarvest saadud toetused	-1 018 070	3 950 706		-3 576 492	-643 856	
Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toetus	0	53 763		-2 606	51 157	
WWFilt saadud toetused	244 344	1 130 339		-1 272 663	102 020	
Euroopa Komisjonilt saadud toetused	-58 124	65 168		-148 560	-185 901	
Norra Finantsmehhanismidest saadud toetused	132 973	1 885 865		-1 880 574	182 649	
Sihtotstarbelised annetused eratoetajatelt Eestis	425 067	139 336		-231 120	333 283	
Sihtotstarbelised annetused välismaalt	64 088	75 868		-125 347	14 609	
Muudelt laekumistelt sihtotstarbeliseks kasutuseks	101 889	0		-101 889	0	
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	-107 833	7 301 045		-7 339 251	-146 039	
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	-107 833	7 301 045		-7 339 251	-146 039	16

	31.12.2007	Saadud	Tagastatud	Tulu/ Amortisatsioon	31.12.2008	Lisa nr
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks						
Eesti riigi eelarvest saadud toetused	-22 600	4 663 067		-6 409 269	-1 018 070	
WWFilt saadud toetused	170 686	1 403 862		-1 376 767	244 344	
Euroopa Komisjonilt saadud toetused	-1 077 934	2 951 386		-1 080 107	-58 124	
Norra Finantsmehhanismidest saadud toetused	0	266 465		133 492	132 973	
Sihtotstarbelised annetused Eestist	425 067	220 871		-220 871	425 067	
Sihtotstarbelised annetused välismaalt	40 663	4 282		-74 823	64 088	
Muudelt laekumistelt sihtotstarbeliseks kasutuseks	314 863	1 067 924		-1 508 090	101 889	
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	-149 255	10 577 857		-10 536 435	-107 833	
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	-149 255	10 577 857		-10 536 435	-107 833	16

Veerus Tulu/Amortisatsioon on kajastatud sihtfinantseeritavate projektide kulud, mis on arvestatud aruandeperioodil tuludeks.

Lisa 16 Annetused ja toetused (kroonides)

	2009	2008
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	7 339 151	9 439 969
Sihtfinantseerimise amortisatsioon	114 323	105 432
Mittesihtotstarbelised annetused ja toetused	110 171	120 412
Kokku annetused ja toetused	7 563 645	9 665 813

Lisa 17 Tulu ettevõtlusest (kroonides)

	2009	2008
Looduskaitseelised ekspertiisid	222 151	47 529
Looduskaitseelised talgureisid	229 945	232 442
Ruumide rendilaendmine	106 442	184 302
Sõidukite rendileandmine	42 950	18 679
Kaupade müük	34 363	47 868
Muud teenused	186 329	722 768
Kaubamärgi rendileandmine	100 000	100 000
Raamatupidamisteenused	42 848	30 705
Kokku tulu ettevõtlusest	965 028	1 384 293

Muude teenuste real on 2008 aastal muu hulgas kajastatud Teeme Ära kampaaniale teenuste arvete alusel saadud summad.

Lisa 18 Muud tulud (kroonides)

	2009	2008
Tulu sihtfinantseerimisest	598 497	105 432
Muud	5 642	0
Kokku muud tulud	604 139	105 432

2009 aasta tuluna põhivara sihtfinantseerimisest on kajastatud amortisatsiooni alusel arvestatud tulu summas 114 323 krooni.

Lisaks on kajastatud erakorralise tuluna juhatuse otsusega sihtfinantseeritava põhivara hulgast välja arvestatud kinnistute jääkmaksumused, mida ei amortiseerita. Allpool nimetatud kinnistud soetati sihtotstarbeliste annetuste ja toetuste vahenditest ja on tänaseks sihtotstarbelises kasutuses ega oma edasisi rahastajate poolseid piiranguid ja kohustusi kasutuse osas. Seega pole õigustatud nende jääkmaksumiste kajastamine põhivaradede sihtfinantseerimise kohustustena. Ümberarvestatud on: Kirna maa (summas 65 565 krooni), Palupõhja looduskooli hoone (jääkväärtuses 390 174 krooni) ja Palupõhja looduskooli maa (summas 22 690 krooni) Kokku summas 478 429 krooni. Muu tuluna on kajastatud Riia tn kinnistu maa maksumuse ümberhindlus vastavalt maa maksustamishinnale Maksu ja Tolliameti maksuteate alusel.

Lisa 19 Mitmesugused tegevuskulud (kroonides)

	2009	2008
Üür ja rent	217 167	216 799
Mitmesugused bürookulud	162 169	140 906
Riia 185a kulud	25 525	117 516
Autode ja transpordikulud	116 407	42 628
Müügikaubad	14 363	16 530
Tasuliste teenuste kulu	153 692	282 827
Muud	19 186	36 037
Kokku mitmesugused tegevuskulud	708 509	853 243

Lisa 20 Tööjõukulud (kroonides)

	2009	2008
Palgakulu	2 564 790	2 183 683
Sotsiaalmaksud	867 839	731 105
Puhkusereserv sotsiaalmaksudega	50 476	39 451

Kokku tööjõukulud	3 483 105	2 954 239
Sellest kajastatud sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsese kuluna	3 226 367	2 806 229
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	7	7

Lisa 21 Finantstulud ja -kulud

(kroonides)

	2009	2008
Finantstulud ja -kulud tütarettevõtjate aktsiatelt ja osadelt	122	-11 848
Intressitulud	16 225	0
Intressikulud	-12 087	-53 023
Kokku finantstulud ja -kulud	4 260	-64 871

Lisa 22 Seotud osapooled

(kroonides)

Saldod seotud osapooltega rühmade lõikes

	31.12.2009		31.12.2008	
	Nõuded	Kohustused	Nõuded	Kohustused
Tütarettevõtjad	0	0	4 866	3 414
Tegev- ja kõrgem juhtkond ning olulise osalusega eraisikust omanikud	4 461	0	5 077	0

	2009		2008	
	Tulud	Kulud	Tulud	Kulud
Tütarettevõtjad	0	0	54 769	13 569
Tegev- ja kõrgem juhtkond ning olulise osalusega eraisikust omanikud	17 482	55 958	16 028	69 282

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused		
	2009	2008
Arvestatud tasu	892 480	676 500

Sihtasutuse juhtkonna hinnangul ei ole tehingutes eelpoolnimetatud osapooltega kajastatud turuhinnast oluliselt madalamaid ega kõrgemaid hindu. Juhatusel liikme tasudena on arvestatud tegevjuhile, raamatupidajale ja avalike juhile igakuisel makstud tasud, samuti lisaks kahele juhatuse liikmele lisatasudena tunnitasu alusel makstud tasud. Nõukogu liikmetele juhtimisteenuse eest tasusid arvestatud ega muid soodustusi ei antud.

Lisa 23 Aruandeperioodi projektide kulud valdkondade kaupa

	<u>Meri</u>	2 995 599
1MERI	Gretagrung KIK	640 905
2MERI	Nafta2008-KIK	443 551
3MERI	WWF MERI	341 154
4MERI	ESTMAR	86 171
5MERI	NAFTA1 annetuste kasutamine	211 363
6MERI	Krassgrung KIK	888 080
7MERI	EOW-KIK	268 970
8MERI	Demo Farm	88 241
9MERI	BSN	27 164
	<u>Mets</u>	1 479 204
9METS	WWF Männiku oja	523 222
10METS	WWF METS	408 287
11METS	MAK-KIK	393 942
12METS	METS-KIK	153 753
	<u>Märgalad</u>	1 186 919
13MÄRG	EE0045 Soode inventuur	1 174 412
14MÄRG	Active Wetland	10 073
15MÄRG	RABA	2 434
	<u>Looduskaitse</u>	1 186 338
16LK	Talgud 2009 KIK	770 122
17LK	Talgud VÜF	144 339
18LK	Ekspertiisid	192 018
19LK	A-1 Lendorav	44 276
20LK	A-6 Nahkhiir	24 811
21LK	A-2 Hülged	692
22LK	C-VÄ-22 Suurkiskjad Norra	10 080
	<u>Loodusharidus</u>	24 771
23LH	C-VÄ-15 (Alam-Pedja looduskool)	14 771
24LH	C-SA-5 Noore LK stipendium	10 000
	<u>Säästev areng</u>	40 606
25SA	TEEME ÄRA	39 385
26SA	C-SA-12 GMO annetused	1 221
	<u>Muu</u>	906 491
27Muu	FEST	339 365
28Muu	LÄTI	16 710
29Muu	EKO	68 550
30Muu	VÜF	456 739
31Muu	VÜF-KÕK	25 127
	KOKKU:	7 819 928,00